Het Knooppunt in de Praktijk

Schooljaar: 2022-2023

Versie: 5.0

Opgesteld door de werkgroep 'Het Knooppunt in de Praktijk', bestaande uit vertegenwoordigers van schoolbesturen, gemeentelijke uitvoeringsorganisaties en samenwerkingsverbanden van de regio's Maastricht-Heuvelland en Parkstad.

Inhoudsopgave

1. Inleiding 2
2. Verbinding onderwijs-jeugdhulp 3
3. Basisafspraken Knooppunt 4
4. Verschijningsvormen 5
5. Integrale aanpak 8
6. De praktijk 9
   6.1. Het knooppunt in de voorschoolse voorziening 9
   6.2. Het knooppunt in het basisonderwijs 11
   6.3. Het knooppunt 'toeleiding' 13
7. Taken en verantwoordelijkheden 16
   7.1. Procesregie 16
   7.2. Methodiek 1Gezin1Plan1Regisseur 17
   7.3. Succesfactoren en aanbevelingen 18
   5.1. Handreikingen. 20

Handreiking 1: Begrippenlijst Knooppunt 20
Handreiking 2: Draaiboek voor het knooppunt 'toeleiding' 22
Handreiking 3: Taken en verantwoordelijkheden 25
Handreiking 4: Format Gezinsplan 35
Handreiking 5: Verwijsindex 43

1. Inleiding

De gemeenschappelijke visie, die als fundament voor het knooppuntoverleg geldt, is ontleend aan de Spiegelparagraaf "*It takes a village to raise a child*" en opgenomen in de Ondersteuningsplannen Onderwijs en de Jeugdbeleidsplannen Gemeente Zuid-Limburg 2019-2023.

Het doel is om vanuit een gezamenlijke visie van onderwijsbestuurders en gemeentebestuurders samen met ouders, kinderopvangorganisaties, Jeugdhulp, welzijn en Jeugdgezondheidszorg via intensieve professionele samenwerking, gericht op preventie, vroeg signalering, demedicalisering en integrale hulp op maat een inclusieve, gezonde en veilige onderwijs- en opgroeiomgeving te realiseren. Toekomstgericht betekent dat een geïntegreerd ondersteuningsaanbod met de focus op 'participatie' en gericht op mogelijkheden in de plaats van beperkingen.

Het knooppuntoverleg is het verbindingsinstrument tussen kinderopvang, onderwijs en netwerkpartners. Het is bedoeld om een integraal beeld te verkrijgen van de leerling en zijn leefomgeving, het vaststellen van de ondersteuningsbehoeften en hierop gebaseerde afspraken over (gelijktijdige en afgestemde) interventies van onderwijs, gemeente en/of zorg gericht op thuis en school.

Deze notitie gaat voornamelijk over het knooppunt in de praktijk. Het geeft beschrijvingen uit en voor de praktische toepassingen en handreikingen om het knooppunt efficiënt en effectief in te richten en werkprocessen te stroomlijnen. Wetende dat in iedere sub regio de werkafspraken of ketensamenwerkingen op onderdelen van elkaar verschillen, gaat deze notitie ervan uit dat de uitvoeringspraktijk ruimte neemt voor enige couleur locale.

Na een korte weergave van kernkenmerken van het knooppunt voor het gehele onderwijsveld voor (2 tot 27-jarigen), staan in hoofdstuk 6 drie procesbeschrijvingen, die zijn ontleend aan de praktijk in de kinderopvang, het primair onderwijs en het speciaal onderwijs en uiteraard voor betreffende sectoren geldingswaarden kunnen hebben.
Uit eerdere evaluaties is gebleken dat er in het veld behoefte is aan duidelijkheid over het verloop van de procesgang, de rol- en taakverdeling die daarbij onderscheiden wordt, welke werkafspraken met elkaar gemaakt kunnen worden en welke ondersteuning daarbij nodig is.
Hoofdstuk 7 gaat over 'Taken en verantwoordelijkheden', waaronder procesregie en het gezinsplan. Dit hoofdstuk geldt voor alle onderwijssectoren en voor alle vormen van knooppuntoverleg.

De beschrijving van de werkprocessen en taken en verantwoordelijkheden zijn bedoeld om andere scholen behulpzaam te zijn en de inrichting en invoering op locatie te vergemakkelijken. Handreiking 1 met een draaiboek voor het knooppunt "Toeleiding" is beproefd en ontleend aan de praktijk van een school voor speciaal onderwijs.
Handreiking 2 is een gedetailleerde uitwerking van taken en verantwoordelijkheden uitgewerkt door knooppuntpartners in Maastricht-Heuvelland. De handreikingen 3 (gezinsplan) en 4 (verwijsindex) gelden voor kinderopvang en alle onderwijssectoren vertegenwoordigd in de WV 31.05 en 31.06.

En de herhaling helpt: een gesmeerd lopend knooppuntoverleg is van eminent belang. Het is de maïzena, die onderwijs- en netwerkpartners kan verbinden om een integrale aanpak van passende ondersteuning te realiseren, liefst zo inclusief als mogelijk.

2. Verbinding onderwijs-jeugdhulp

Door middel van 3 pijlers streven we ernaar de verbinding voorschoolse voorziening – onderwijs (incl. bso) - jeugdhulp te realiseren:

- De basis op orde: versterking van de basisondersteuning op alle locaties
- Onderwijs-zorgarrangementen collectief: doelgroeparrangementen in niveau 5
- Onderwijs-zorgarrangementen individueel

Het knooppunt is het instrument om de uitvoering van deze 3 pijlers in verbinding tot stand te brengen.
Vindplaats wordt werkplaats van ons handelen: daar waar kinderen zijn, in de kinderopvang of bso en op school (ook in de speciale school), wordt samen geduid en samen gehandeld. We stoppen met verwijzen naar en overdragen aan andere (tweedelijns) zorgverleners, maar 'halen expertise erbij' indien nodig.

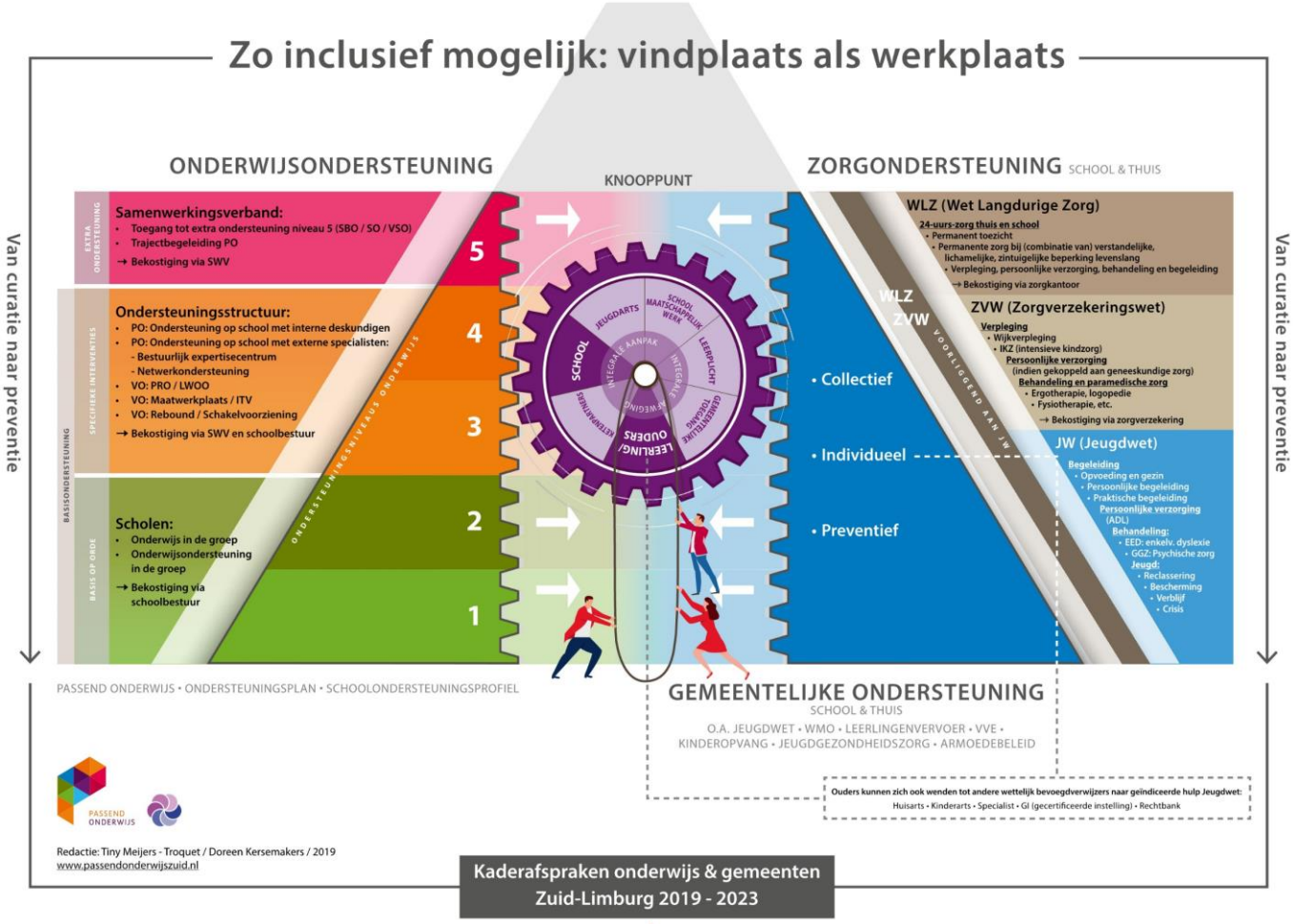

3. Basisafspraken Knooppunt

De volgende afspraken zijn gemaakt als het gaat om het uitvoering geven aan een integraal aanbod van onderwijs en zorg.

- Voor onderwijs geldt dat de leerling binnen de basisondersteuning wordt bediend of dat een beroep voor ondersteuning op niveau, en daarbinnen op speciaal (basis) onderwijs, wordt gedaan, waarbij het schoolondersteuningsprofiel (SOP) leidend is.
  Voor zorg kan/moet een beroep worden gedaan op de Jeugdwet (Jw), Wet langdurige zorg (WLZ) en/of Zorgverzekeringswet (Zw).
- De vindplaats is de werkplaats.
- Geen structuur of starre procedure, maar het signaal is bepalend voor het proces, de invulling, intensiteit en vorm van samenwerking.
- Doel: integrale aanpak - samen duiden – samendoen (foto maken).
  Integrale ondersteuning laagdrempelig en in een vroegtijdig stadium, afgestemd op de behoeften van leerlingen. Lichte hulp/ondersteuning met behulp van de omgeving waar het kan, en zwaardere ondersteuning waar nodig.
- Iedere school richt met haar partners het knooppunt in en maakt afspraken over:
  - Samenstelling (vast en ad hoc)
  - Frequentie
  - Concrete werkafspraken (rolverdeling in overleg, wie wanneer regie)
- Betrek alleen de (kern) partners, die nodig zijn in een specifieke situatie!
- Kernpartners zijn: ouders - school - JGZ - schoolmaatschappelijk werk - gemeentelijke toegang.
  Incidentele partners zijn: leerplicht - voorschoolse voorziening en buitenschoolse opvang-zorgprofessionals.
- De basisondersteuning staat beschreven in het schoolondersteuningsprofiel.
- Bij overgang van de ene onderwijssetting naar de andere onderwijssetting dient er, als het gaat om kwetsbare jeugdigen, ten allen tijden een knooppunt plaats te vinden.

4. Verschijningsvormen

In de praktijk komt het knooppunt in verschillende verschijningsvormen voor. Gebruik onderstaand onderscheid om met elkaar te duiden waarvoor welk knooppunt wordt georganiseerd. Wat is het doel van dit gesprek?

1. Knooppunt **Voorschoolse fase** (3 jr. en 6 mnd.) en **Primair Onderwijs** (4 t/m 12 jaar)
   a. *Knooppunt 'casuïstiek'* mét ouders/verzorgers, school en kernpartners.
   Het knooppunt 'casuïstiek' gaat over het op- of afschalen van onderwijs-, gemeentelijke- en/of zorgondersteuning van de ondersteuningsniveaus 3 en 4. Dit knooppunt kan tevens georganiseerd worden bij verplaatsing van een leerlingen van de ene naar de andere onderwijsvoorziening. Gouden regel in deze is: bij verplaatsing altijd een knooppunt (kan ook klein met ouders school van herkomst en nieuwe school)!
   b. *Knooppunt 'algemeen'*, met school en kernpartners (zonder ouders). Dit knooppunt is bedoeld om regelmatig de werkwijze m.b.t. het knooppuntoverleg te evalueren en dit op onderdelen zoals proces, planning, organisatie, en samenwerking te verbeteren: 'lerende aanpak'.
   c. *Knooppunt 'toeleiding' (TLV)* mét ouders/verzorgers, school, kernpartners, traject-begeleider samenwerkingsverband en vertegenwoordiger(s) van de speciale onderwijsvoorziening(en). Dit is een specifiek knooppunt, bedoeld om de toeleiding naar extra ondersteuning (niveau 5) met de bijbehorende onderwijsondersteuning en gemeentelijke jeugdhulpondersteuning voor de jeugdige vloeiend te laten verlopen. 'Toeleiding' heeft betrekking tot toelating op een school voor speciaal (basis) onderwijs om aldaar de extra -ondersteuning te ontsluiten en te verbinden met een onderwijs-zorgarrangement of een doelgroep-arrangement.
   d. *Knooppunt 'Samen door'* voor leerlingen in groep 7-8 waarvoor de overstap naar VO dichterbij komt en waarover afspraken gemaakt moeten worden over de onderwijs- en/of zorg/gemeentelijke ondersteuning. Een specifiek knooppunt mét ouders/verzorgers, school en kernpartners, bedoeld om in het VO vroegtijdig leerlingen in beeld te krijgen die mogelijk extra ondersteuningsbehoefte hebben, maar die nog lastig te duiden is.

2. Knooppunt **Voortgezet Onderwijs VO** (12 t/m 16 jr.)
   a. *Knooppunt 'casuïstiek'* mét ouders/verzorgers, jeugdige, school en kernpartners. Het knooppunt 'casuïstiek' gaat over het opschalen of afschalen van de onderwijs-gemeentelijke en/of zorgondersteuning gerelateerd aan PM 3 en 4.
   b. *Knooppunt 'algemeen'*, met school en kernpartners (zonder ouders). Dit knooppunt is bedoeld om regelmatig de werkwijze m.b.t. het knooppuntoverleg te evalueren en dit op onderdelen zoals proces, planning, organisatie, en samenwerking te verbeteren: 'lerende aanpak'.
   c. *Knooppunt 'toeleiding' (TLV)* mét ouders/verzorgers, jeugdige, school, kernpartners en vertegenwoordiger(s) van de speciale onderwijsvoorziening(en). Dit is een specifiek knooppunt, bedoeld om de toeleiding naar extra ondersteuning (niveau 5) met de bijbehorende onderwijsondersteuning en gemeentelijke jeugdhulpondersteuning voor de jeugdige vloeiend te laten verlopen, gerelateerd aan PM5. Het betreft de voorbereiding van de aanvraag voor het besluit door de Commissie Toeleiding en Ondersteuning.
   d. *Knooppunt 'Samen door'* mét ouders/verzorgers, jeugdige en kernpartners PO en VO, eventueel met relevante kernpartners. Een specifiek knooppunt, bedoeld om vroegtijdig leerlingen in beeld te krijgen die mogelijk extra ondersteuningsbehoefte hebben, maar die nog lastig te duiden is.

3. Knooppunt **Middelbaar Beroeps Onderwijs MBO** (16 t/m 27 jr.) draagt gezamenlijk zorg voor de basisondersteuning, vroegsignalering en preventie. Insteek is passende ondersteuning voor de jongere, ter voorkoming van uitval binnen het MBO. In het MBO bestaat het knooppunt operationeel gezien uit de volgende partners:
    - Interne zorgstructuur (loopbaanconsulenten werken systeemgericht (ondersteuning mentoren en docententeams bij vragen omtrent begeleiding, pedagogisch-didactisch handelen, of rondom LOB) en studentgericht (begeleiding studenten bij studiekeuze of specifieke/complexe ondersteuningsvragen)). Binnen het MBO knooppunt hebben zij een faciliterende en organiserende rol, en een verbindende rol tussen overige partners en onderwijs.
    - Schoolmaatschappelijk werkers, consulenten gemeentelijke toegang, leerplicht/VSV, jongerenwerkers welke in het MBO-knooppunt als MBO-coaches functioneren.
    - JGZ om welzijn, gezondheid en gezond gedrag van de populatie te bevorderen (preventie leefstijl). In het knooppunt hebben zij ook een consulterende rol en is het streven om schoolverzuim wegens ziekte terug te dringen middels methode M@ZL. De inzet van JGZ in het MBO is nog niet breed gerealiseerd in Zuid-Limburg.

    In het MBO functioneren de operationele knooppuntpartners als een interprofessioneel team om de student de extra ondersteuning te bieden die hij/zij nodig heeft voor een succesvol schoolverloop en zijn er knooppunt-overleggen met verschillende karakters; variërend van casuïstiek tot operationeel-tactisch en tactisch-coördinerend.

    Het eerder genoemde knooppunt ‘Samen door’, wordt tevens georganiseerd in de overgang VO-MBO om leerlingen met extra ondersteuning zacht te laten in het MBO.

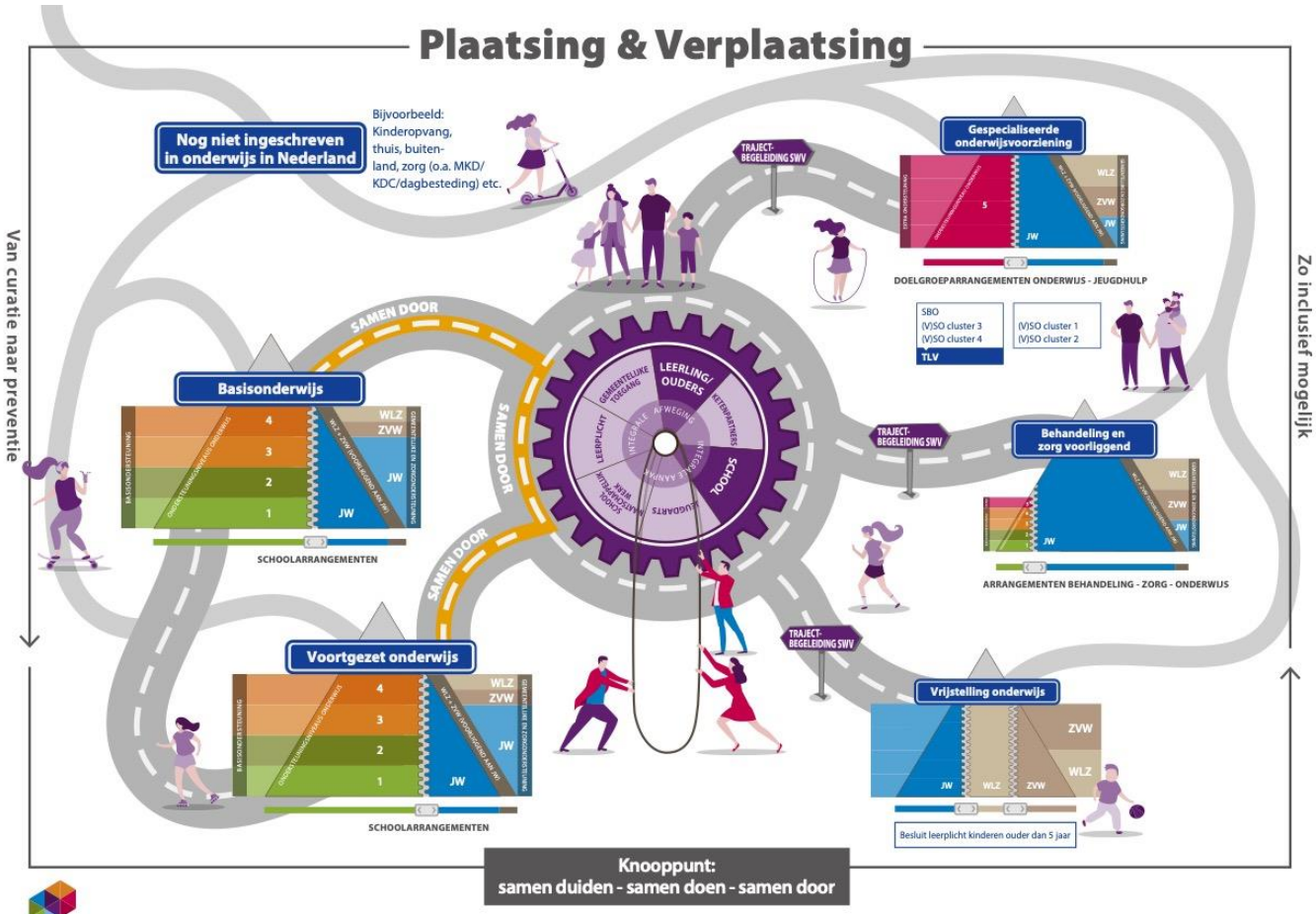

PASSEND ONDERWIJS

Redactie: Tiny Meijers - Troquet / Doreen Kersemakers / 2021 www.passendonderwijszuid.nl

5. Integrale aanpak

Voor sommige jeugdigen is meer nodig dan de standaardbegeleiding in het onderwijs, bijvoorbeeld voor jeugdigen met een ontwikkelingsstoornis of een onvoldoende ondersteunende thuissituatie. Die leerlingen hebben naast extra ondersteuning op school/kindcentrum ook jeugdhulp nodig; soms thuis, maar vaak ook op school. Die ondersteuning van de school en van de jeugdhulp moet samengevoegd worden in één integraal aanbod. Voor groepen leerlingen met vergelijkbare ondersteuningsbehoeften/hulpvragen worden bij voorkeur gecombineerde onderwijs-jeugdhulp arrangementen aangeboden, waarin onderwijs en jeugdhulp een gezamenlijk programma aanbieden (vooralsnog alleen binnen (voortgezet)speciaal onderwijs). Bijvoorbeeld voor jeugdigen met een lage intelligentie en aanzienlijke gedragsproblemen, voor 'thuiszitters' of kwetsbare jongeren in de arbeidstoeleiding.
Het doel van de integrale aanpak is dat meer kinderen via het knooppuntoverleg met passende ondersteuning binnen het reguliere onderwijs kunnen blijven functioneren.

- Snel en vroegtijdig signaleren van problemen (inclusief schoolverzuim)
- Ouders worden in een zo vroeg mogelijk stadium betrekken: versterken regie ouders en kind
- Nastreven van vaste contactpersonen voor elk knooppunt om sneller en beter met elkaar af te kunnen stemmen. De casus wordt sneller een gedeelde verantwoordelijkheid. Wanneer dit streven niet haalbaar blijkt, belemmert dat niet het proces van samen duiden en doen omdat collega professionals waarnemen in het knooppunt.
- Kernpartners weten wat ze van elkaar kunnen verwachten.

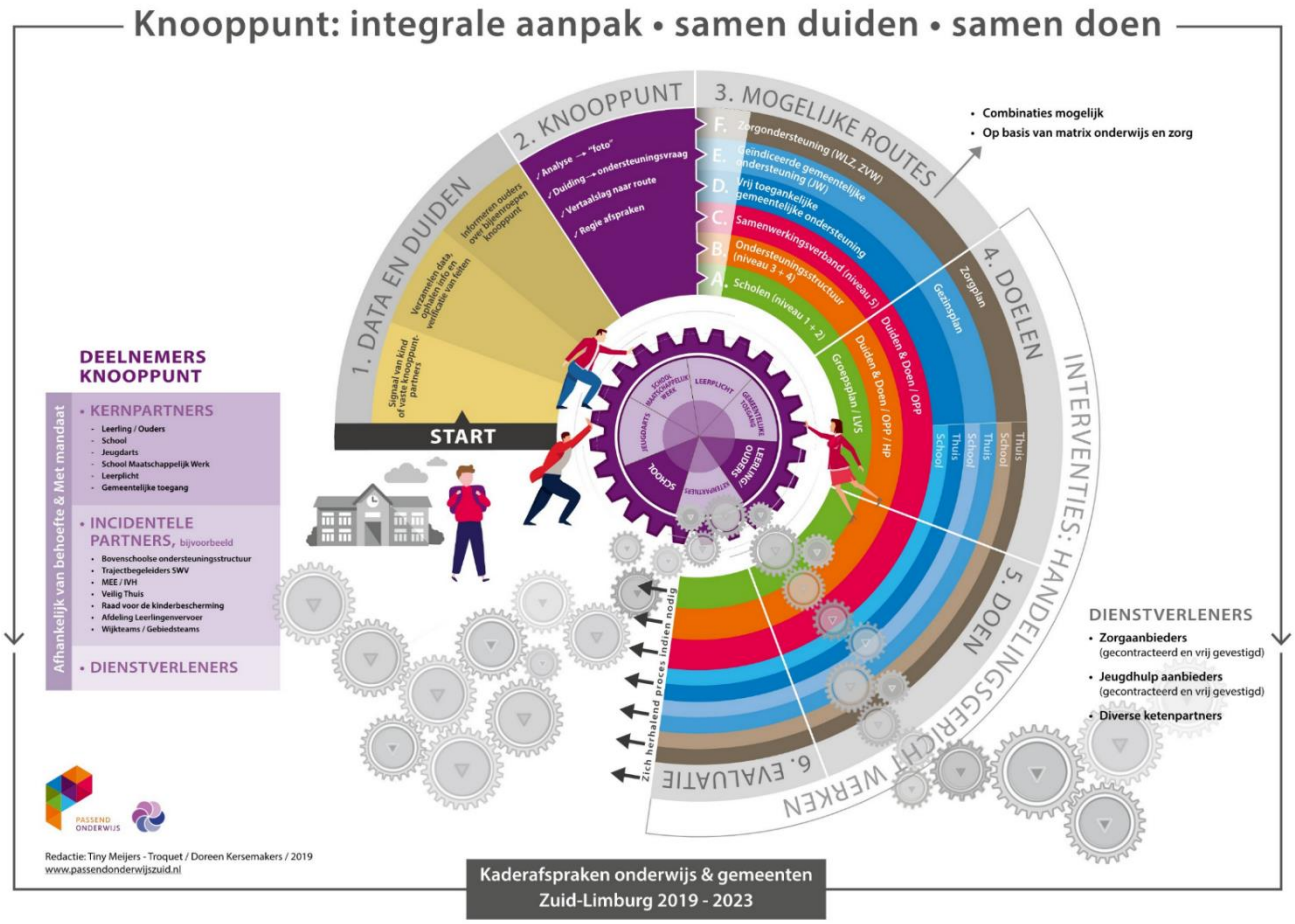

6. De praktijk

Elke school draagt samen met netwerkpartners zorg voor de inrichting van een knooppunt binnen de uitvoeringskaders van passend onderwijs.

De praktische toepassing van knooppuntoverleg heeft inmiddels ervaringen en inzichten opgeleverd, die na evaluatie zijn omgezet in een beschrijving van het werkproces. Het betreft in hoofdstuk 6 het werkproces van het knooppunt "casuïstiek" en het knooppunt "toeleiding". Beide werkprocessen hebben betrekking op de voorschoolse voorziening, het primair onderwijs (incl. buitenschoolse opvang) en speciaal (basis) onderwijs.

Van het knooppunt "Toeleiding" is in de bijlagen een draaiboek als Handreiking 2 beschikbaar.

6.1. Het knooppunt in de voorschoolse voorziening

Het initiatief voor een knooppuntoverleg ligt bij de (gespecialiseerde) voorschoolse voorziening.

Signalen of vragen van ouders en van de pedagogisch medewerker kunnen in gesprek met de zorgcoördinator of teamleider van de voorschool aanleiding zijn om de ondersteuning in en rondom de voorschool op te schalen. Dan is de voorbereiding van een knooppuntoverleg met ouders, voorschool en kernpartners de volgende stap.

Naast ouders en voorschool zijn schoolmaatschappelijk werk, jeugdgezondheidszorg en gemeentelijke toegang kernpartners (naar behoefte en op maat) voor het voorschoolse knooppuntoverleg.
Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van het kind, gaat vaak een praktijkobservatie aan het knooppuntoverleg vooraf. Op basis van de 'foto van het kind' en de bevindingen uit de observatie organiseert de zorgcoördinator of teamleider het knooppuntoverleg met ouders en relevante kernpartners. Dat overleg leidt tot een aanpak met afspraken voor uitvoerders en ouders. De werkafspraken worden vastgelegd en na bepaalde tijd geëvalueerd.

Proces voorschoolse knooppunt

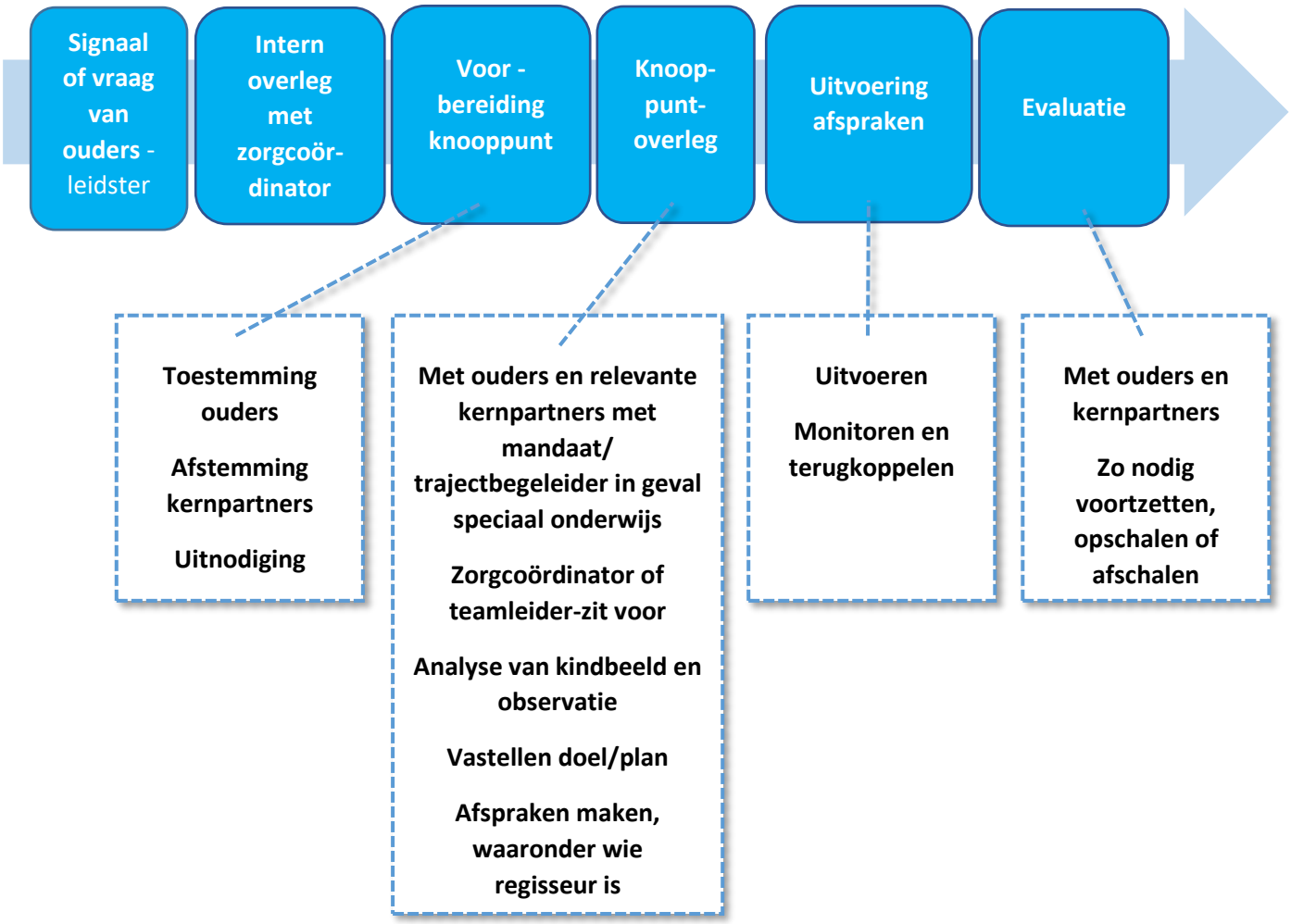

Wanneer er zorgen zijn over de ontwikkeling van een kind organiseert de voorschoolse voorziening een knooppunt casuïstiek met kernpartners (naar behoefte wordt bepaald welke dat zijn).

Wanneer er aanleiding is voor extra onderwijszorgondersteuning in de vorm van speciaal (basis)onderwijs bij een kind rond 3 jaar en 6/9 maanden, belegt de voorschool een knooppunt 'toeleiding'. Dit knooppuntoverleg voorziet in een 'warme overdracht' van de voorschool naar de basisschool, waarin afgesproken wordt wanneer en waar het kind kan instromen. Bij dit knooppuntoverleg sluit de trajectbegeleider van het samenwerkingsverband aan.

In het geval van een voorschools knooppunt 'toeleiding', waar ouders en/of voorschoolse voorziening zorg hebben over een passende plaatsing in het primair onderwijs, zijn er vier uitzichten die een doorlopende ontwikkeling kunnen bieden:

1. Het kind is in de reguliere groep op de thuisnabije school het beste op z'n plaats.
2. Het kind stroomt in naar de startklas/instapklas.
3. Het kind krijgt een toelaatbaarheidsverklaring voor een gespecialiseerde onderwijsvoorziening.
4. Het kind kan (nog) niet in 'n onderwijssetting worden geplaatst omdat de zorg volledig voorliggend is: vrijstelling dus.

Ad.1. Reguliere groep

Het kind kan in een reguliere groep op de thuisnabije school worden geplaatst. In dat geval melden ouders het kind aan bij de basisschool, waar zij voor kiezen. Gegevens in zake de ontwikkeling van het kind draagt de voorschoolse voorziening over, zodat de basisschool gelegenheid heeft om zich voor te bereiden op het plaatsingsbesluit en het instroommoment.

Ad.2. Startklas/Instapklas

De startklas is bedoeld voor 4-jarige kinderen, waarvan kan worden ingeschat dat zij met integrale ondersteuning op niveau 4 kunnen doorstromen in het regulier onderwijs. Een verwijzing naar speciaal (basis-) onderwijs zou op dit ogenblik voorbarig zijn.
Kenmerkend voor de startklas zijn kleine klassen met een integrale aanpak van onderwijs én zorgondersteuning. In principe blijven kinderen maximaal één jaar in de startklas, waarna ze, bij voldoende ontwikkeling, doorstromen naar de 'thuisnabije' basisschool.
Wanneer het kind naar een startklas kan, begeleidt de school de ouders naar deze voorziening. Een startklas is onderdeel van een basisschool in de buurt, maar is niet altijd de thuisnabije school. Een procesbegeleider van het schoolbestuur is in deze altijd betrokken.

Ad. 3. Plaatsing op een school voor speciaal (basis-)onderwijs.

Plaatsing op een gespecialiseerde onderwijsvoorziening leidt via het knooppunt 'toeleiding' tot een toelaatbaarheidsverklaring voor de speciale onderwijsvoorziening, die met een collectief doelgroep arrangement of via een individueel onderwijszorgarrangement op niveau 5 aan de ondersteuningsbehoefte van het kind kan voldoen.

Ad. 4. Speciale voorschoolse medische en/of behandelvoorziening.

Wanneer de zorgvraag voorliggend is, verloopt de verwijzing naar een voorschoolse medisch en/of behandelvoorziening via de verwijzers van de Jeugdwet of de Zorgverzekeringswet (ZVW) inzake de Diagnose-behandelgroep (meestal via een arts of toegangsteam van de gemeente).

De verwachting is dat met het realiseren van bovengenoemde voorzieningen in het onderwijs, zoals de startklas, uiteindelijk minder kinderen in voorzieningen als het MKD (Medisch Kinderdagverblijf), het KBC (Kind Behandel Centrum), specialistische taal diagnose en behandelgroepen of de Naschoolse Zorg, terecht zullen komen. De vrijstelling van onderwijs dient door ouders aangevraagd te worden bij leerplicht. Zodra de aanvraag binnenkomt, kijkt het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs mee of er inderdaad geen passende onderwijsvoorziening is.

6.2. Het knooppunt in het basisonderwijs

Knooppunten in het basisonderwijs zijn verbonden aan het opschalen of afschalen van het niveau van de basisondersteuning. Elke basisschool heeft haar knooppuntoverleg ingericht en afspraken gemaakt met de kernpartners over samenstelling, frequentie en concrete werkverdeling.
Vaste deelnemers in het knooppunt zijn naast de school, altijd de ouders/verzorgers en de vaste kernpartners: schoolmaatschappelijk werk, team toegang en de jeugdgezondheidszorg (JGZ, jeugdarts).

Incidentele partners kunnen verschillend zijn zoals specialisten van de boven schoolse ondersteuning, de speciale onderwijsvoorziening, leerplicht/bureau vroegtijdig schoolverlaten, jeugdhulpaanbieders, zorgaanbieders en/of Veilig Thuis. Incidentele partners sluiten in een knooppunt aan wanneer zij bij de integrale aanpak van kind en/of gezin betrokken zijn.

Ook voor dit knooppunt geldt: betrek alleen de (kern) partners die nodig zijn in een specifieke situatie! Weeg van te voren af of de aanwezigheid van de kernpartner toegevoegde waarde heeft. Elkaar kort vooraf of achteraf informeren kan voor sommige gevallen mogelijk ook voldoende zijn.

In het basisonderwijs vindt een knooppuntoverleg plaats als nagedacht wordt over opschalen of afschalen van het niveau van onderwijsondersteuning, versterking en/of integratie met behulp van de gemeentelijke ondersteuning en de zorgondersteuning, vanuit een gecombineerde onderwijszorgondersteuning of bij verplaatsing tussen onderwijsvoorzieningen van een leerling met ondersteuningsbehoeften.
Voor de ondersteuningsniveaus 3 en 4 wordt de ondersteuningsbehoefte van het kind geanalyseerd en in Duiden & Doen (D&D) geregistreerd. De aangeboden integrale onderwijs-zorgondersteuning wordt vertaald in werkafspraken: wie doet wat, waarom, wanneer en met welk verwacht rendement. De uitgevoerde interventies zijn voor een volgend knooppunt onderwerp van evaluatie.

In een eerste knooppuntoverleg wordt aangewezen wie de regisseur is. Met regisseur wordt de persoon bedoeld die aangewezen is om procesmatig erop toe te zien dat de werkafspraken van het integrale ondersteuningsplan op consequente wijze worden geïnterpreteerd en uitgevoerd. Eveneens bepaalt de regisseur, in nauwe samenwerking met de leerkracht en de zorgprofessional(s), wanneer een volgend knooppunt met ouders en de relevante kernpartners wenselijk is om over bijstelling of aanvulling, of over op- of afschalen van de integrale ondersteuning te praten.
Vanaf niveau 3 registreert de school de relevante informatie in het dossier in lijn met Duiden & Doen (D&D).

Aan het eind van groep 7 oftewel begin groep 8 wordt voor een leerling met specifieke ondersteuningsbehoeften een knooppuntoverleg “warme overdracht” ingepland in het kader van samen duiden – samen doen – samen door. Dat knooppuntoverleg is erop gericht betreffende leerling op een passende plek in het vervolgonderwijs te laten landen.

De vertegenwoordiger van voortgezet onderwijs van het Samenwerkingsverband VO neemt aan dit knooppuntoverleg deel.

Proces schoolse knooppunt

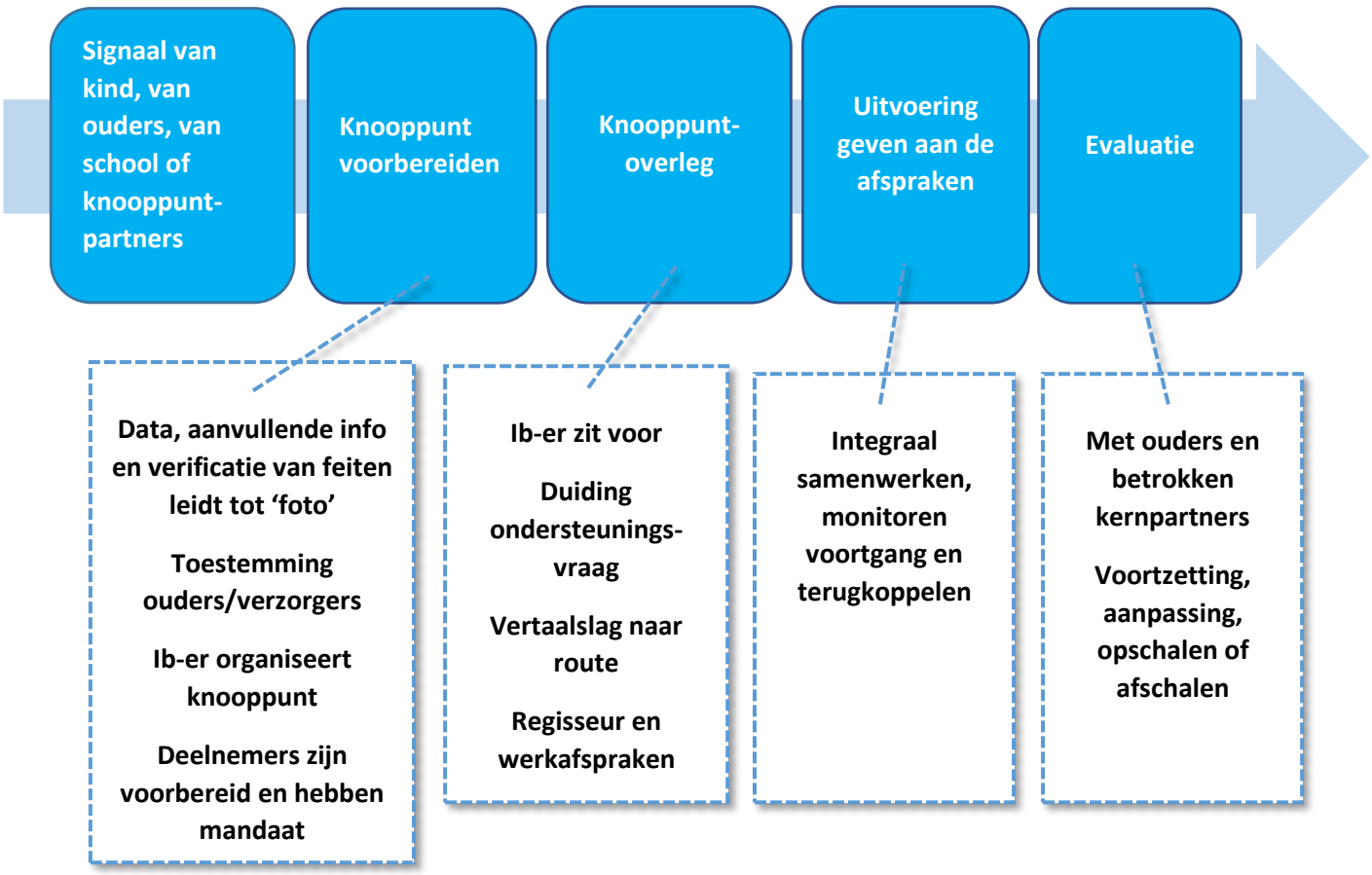

De procesbegeleider van het schoolbestuur ondersteunt de scholen bij de voorbereiding van knooppuntoverleg en ziet toe dat de ondersteuningsniveaus 1 t/m 4 zijn uit genut en het dossier volgens D & D compleet en van een bepaald kwaliteitsniveau is. Wanneer dit het geval is, tekent de procesbegeleider namens het schoolbestuur de TLV-aanvraag en vraagt de intern begeleider bij het samenwerkingsverband een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) en een knooppuntoverleg 'toeleiding' aan. Een dossier is compleet wanneer het een volledig beeld geeft van wat er gedaan is en waartoe het heeft geleid, wat er aan de hand is en wat de ondersteuningsbehoefte (zowel onderwijs-, gemeentelijke, en/of zorg ondersteuning) is.

6.3. Het knooppunt 'toeleiding'

Het knooppunt 'toeleiding' gaat over de opschaling naar ondersteuningsniveau 5; extra ondersteuning in een school voor speciaal (basis-)onderwijs. Daar is een toelaatbaarheidsverklaring van het samenwerkingsverband voor nodig.

Het overleg gaat over:

a. de duiding van de ondersteuningsvraag;
b. de vertaalslag naar de route: welk doelgroep arrangement of welk onderwijszorgarrangement past en welke speciale onderwijsvoorziening komt voor plaatsing in aanmerking;
c. de werkafspraken over het ontwikkelingsperspectief (OPP) en wie regisseur is. Dat kan bijvoorbeeld de intern begeleider of de orthopedagoog van de speciale onderwijsvoorziening zijn. Is in het arrangement de zorgondersteuning dominant, dan ligt het voor de hand dat de zorgprofessional regisseur is. De zorgprofessional is echter (nog) niet gemachtigd in het systeem van de school. Voorlopig zal daarom een regisseur van school en een regisseur van zorg hier samen over moeten afstemmen.

De trajectbegeleider van het samenwerkingsverband zit het knooppuntoverleg 'toeleiding' voor. De toelaatbaarheid voor een speciale onderwijsvoorziening is immers aan het samenwerkingsverband toegewezen.

Elk knooppunt, dus ook het knooppunt 'toeleiding', vindt altijd mét ouders/ verzorgers plaats.

Het beleggen van een knooppunt 'toeleiding' begint met de aanvraag voor een toelaatbaarheidsverklaring, die is getekend door de procesbegeleider die hiertoe mandaat heeft van het schoolbestuur.

Doel is de toeleiding naar een passende voorziening voor speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs met een passend doelgroep arrangement (collectief) of onderwijszorgarrangement (individueel).
Een vertegenwoordiging van de speciale onderwijsvoorziening(en) (instroomcoördinators) maakt deel uit van het knooppunt toeleiding.

Het knooppunt 'toeleiding' doet zich voor

- wanneer de basisondersteuning en/of de verbinding met de gemeentelijke ondersteuning of de zorgondersteuning, onvoldoende bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind of
- wanneer, ondanks alle inspanning van onderwijs- en zorgondersteuning in en om de school, de ontwikkeling van het kind stagneert en
- geen andere basisschool in de nabije omgeving aan de onderwijszorgbehoefte kan voldoen.

Met toestemming van ouders/verzorgers zijn de verrichte inspanningen in de ondersteuningsniveaus 3 en 4 in lijn met Duiden & Doen gedocumenteerd.
Informatie over de 'duiding' (signalering, observatie, onderzoek en analyse) en over het 'doen' (doelformulering, planmatig handelen, monitoring en evaluaties) zijn compleet en geverifieerd.

Is er gemeentelijke ondersteuning en/of zorgondersteuning ingezet, dan hoort daar het gezinsplan bij, alsook de recente en relevante bevindingen van de jeugdgezondheidszorg, vermits ouders/verzorgers daar mee hebben ingestemd.
Kortom: voor het knooppuntoverleg beschikken deelnemers over een complete onderbouwing om de ondersteuningsvraag en de passende vorm van speciaal onderwijs, die voor opschaling naar niveau 5 in aanmerking komt, op te kunnen funderen.

Proces knooppunt toeleiding

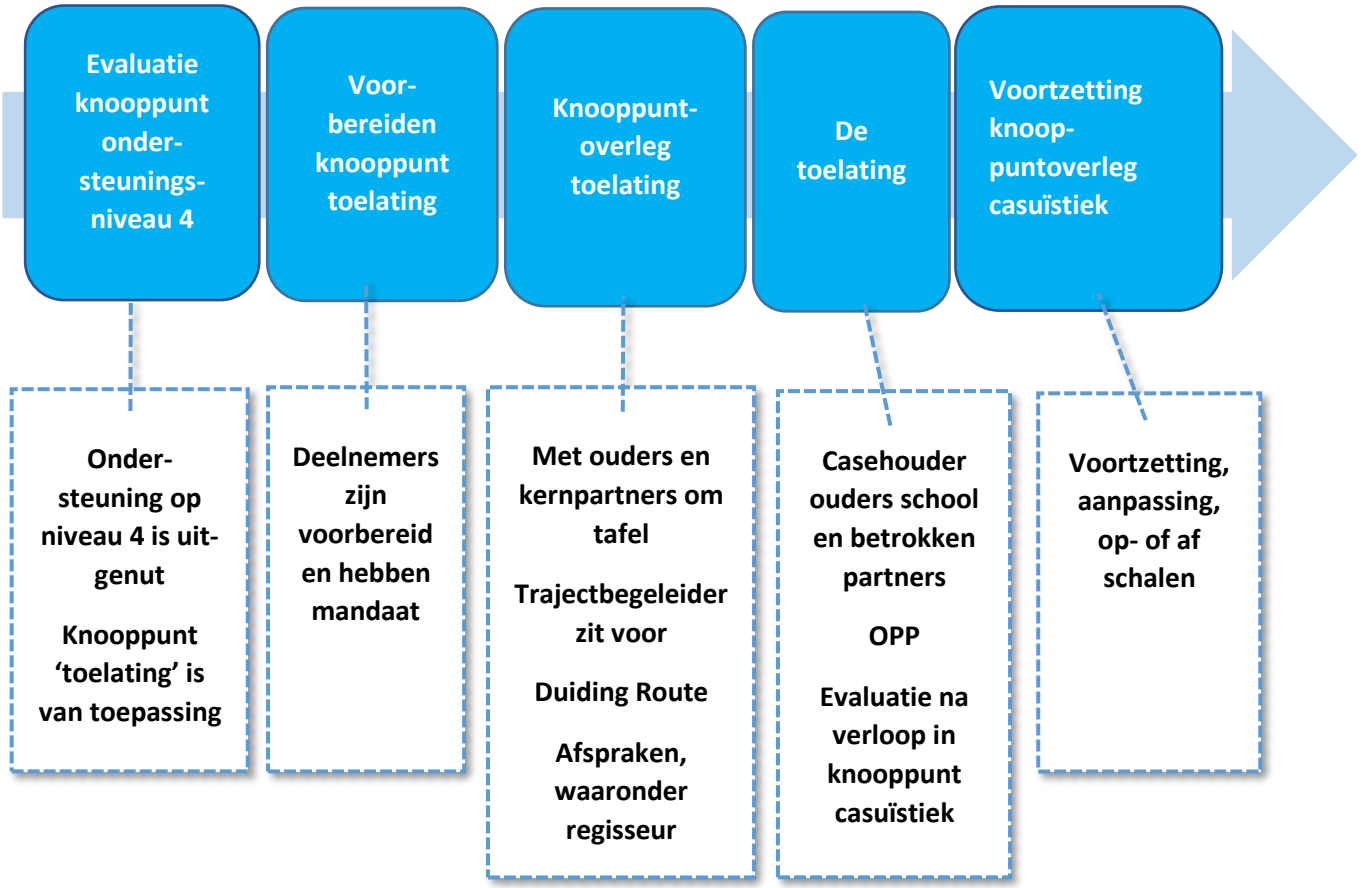

7. Taken en verantwoordelijkheden

Dit hoofdstuk 7 gaat over 'Taken en verantwoordelijkheden' en gelden voor alle vormen van knooppuntoverleg.

Het bevorderen van een sterke basis bij jeugdigen en hun ouders vraagt om preventieve activiteiten en bijtijds erbij zijn als zich belemmeringen voordoen in de ontwikkeling. Tijdig signaleren én adequaat handelen zijn eerste vereisten om te voorkomen dat opvoedings- en gedragsvragen zich ontwikkelen tot opvoedings- en gedragsproblemen of verder escaleren. Hiervoor is samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp in de praktijk een vereiste. Dit gebeurt in een interprofessioneel overleg, waar professionals vanuit verschillende disciplines samen met ouders aan deelnemen. (knooppuntoverleg) In de gezamenlijke beoordeling van signalen, kansen en belemmeringen en het daarna bepalen welk aanbod aan ondersteuning en hulp thuis en op school nodig is, heeft ieder zijn eigen rol en functie.

Onderwijs en jeugdhulp hebben hier verschillende taken in. Onderwijs- en kinderopvangprofessionals zijn met name belangrijke signaleerders van opvoedings- en gedragsproblemen, terwijl schoolmaatschappelijk werk, gemeentelijke toegang en/of jeugdhulpprofessionals nodig zijn voor het juist beoordelen van deze signalen. Essentieel dus dat scholen/kindcentrum en jeugdhulp elkaar hierin aanvullen en versterken.

Daarnaast krijgt elke jeugdige in zijn/haar leven te maken met overgangsmomenten, bijvoorbeeld bij de overgang van de voorschoolse voorzieningen naar het PO, van PO naar PO, van PO naar VO, van het VO naar het MBO, van het regulier naar het speciaal onderwijs, van schooltijd naar vrije tijd of van het onderwijs naar arbeid. Bij de meeste jeugdigen verlopen die overgangen voorspoedig, maar sommige jeugdigen zijn bij die momenten extra kwetsbaar. Met het realiseren van doorgaande lijnen beogen we het overbruggen van deze overgangsmomenten. Om die overgangsmomenten zo soepel mogelijk te laten verlopen is het van belang dat elke partner in het knooppunt zijn of haar rol en verantwoordlijkheden kent.

Naast het knooppunt als interprofessioneel overleg is het RTO (Ronde Tafel Overleg) als zodanig een begrip dat gebruikt wordt voor het overleg waar geen onderwijspartner bij aan tafel zit. In de praktijk wordt dit overleg door zorgprofessionals geïnitieerd.

Voor knooppuntpartners is het goed te weten wat ieders taken /rollen en verantwoordelijkheden zijn. In handreiking 3 is terug te vinden hoe deze zich tot elkaar verhouden. Deze handreiking dient als een richtinggevende werkwijze, een zogezegd denkkader, hetgeen niet betekent dat het als een checklist gebruikt dient te worden!

7.1. Procesregie

In het verlengde van de basisafspraken is het cruciaal dat partners in het knooppunt, in afstemming met ouders, met elkaar afspreken wie procesregie voert, zodat hier geen onduidelijkheid over ontstaat. Naar de voorkant toe zijn dat in de eerste plaats ouders. Wanneer zij hier ondersteuning bij wensen is School Maatschappelijk Werk aan zet om deze regie op te pakken. Wanneer de ondersteuning in essentie gericht is op onderwijs gerelateerde doelen, ligt de procesregie bij school.

Naar de achterkant toe is team Toegang de procesregisseur. Wanneer er sprake is van inzet jeugdhulp via een zorgaanbieder blijft de toegang verantwoordelijk voor terugkoppeling over en weer. Ditzelfde geldt wanneer een gecertificeerde instelling betrokken is. Ook dan is de toegang de *schakel* voor wat betreft informatie-uitwisseling. Inhoudelijke regie ligt ten allen tijden bij de

jeugdhulpverlener die betrokken is. Deze sluit ook aan in het knooppunt daar waar het de inhoudelijke ondersteuning betreft. Een belangrijk middel dat hierbij ingezet wordt is het gezinsplan (zie 6.2 en handreiking 4).

Procesregie kenmerkt zich als volgt:

- het gezin voor de bespreking in het knooppunt helpen bij het formuleren van ondersteuningsvragen en doelen. Het gezin/de jeugdige bepaalt zelf de doelen, de regisseur is enkel een 'tolk' naar de eventuele ondersteunende partijen. Hierbij wordt eigen kracht en eigen netwerk als eerste benut en versterkt, daarna wordt pas naar (voorliggende) voorzieningen gekeken;
- verzamelen en delen van de juiste informatie om tot een goede afweging aangaande de ondersteuningsvraag te komen;
- initiatief nemen tot het bij elkaar brengen van (netwerk) partners;
- ondersteunen van het gezin in het communiceren met betrokken partners gedurende de ondersteuning;
- betrokkenen aanspreken op ieders verantwoordelijkheid in het proces;
- de ondersteuning monitoren en ketenpartner(s), indien nodig, sturen zodat de ondersteuning uitgevoerd wordt zoals afgesproken;
- onderzoeken en analyseren van de mogelijkheid tot afschaling van ondersteuning.

7.2. Methodiek 1Gezin1Plan1Regisseur

De gemeenten in Zuid-Limburg werken op basis van de methodiek 1Gezin 1Plan 1Regisseur (1G1P1R), m.b.v. het gezinsplan. Dit is ook de basis van de Jeugdwet. In onze contractuele afspraken met jeugdhulpaanbieders zijn afspraken gemaakt over deze werkwijze.

De methodiek 1G1P1R is erop gericht dat gezinnen/cliënten met problematiek waarbij meerdere hulpverleners betrokken zijn, zelf de regie kunnen voeren over hun ondersteuning. Het gezamenlijk met het gezin opstellen en periodiek monitoren van een gezinsplan dient bij te dragen aan een goede afstemming tussen het gezin en betrokken hulpverleners. Hierdoor zal het beter lukken om regie te voeren en de gestelde doelstellingen te realiseren. Met toestemming van ouders wordt het plan gedeeld met alle betrokkenen. In handreiking 4 is het meest recente format van het Gezinsplan terug te vinden.

7.3. Succesfactoren en aanbevelingen

- Herijk aan het begin van ieder schooljaar met alle kernpartners (inclusief de voorschoolse voorziening) in het knooppunt welke rol eenieder heeft en wanneer je welke lijnen uitzet. Voed elkaar op en help elkaar met een uitleg. De kijkwijzer kan hierbij behulpzaam zijn, maar kernpartners mogen ook zelf deze herijking vormgeven.
- Werk aan de onderlinge relatie en cultuur van partijen in het knooppunt: geef elkaar steun en feedback, laat je niet uitspelen door ouders, hanteer "ANNA" (altijd navragen, nooit aannemen) en streef ernaar in kort tijdbestek alle kanten van een verhaal helder te krijgen.
- Het knooppunt is een verbinding betreft tussen partners met een gezamenlijke verantwoordelijkheid.
- Regie-afspraken in een situatie van gezamenlijke verantwoordelijkheid vraagt om goede afspraken per casus en is geen sinecure.
- Betrek alleen de (kern) partners die nodig zijn in een specifieke situatie! Weeg voortdurend af of de aanwezigheid van elke kernpartner ook toegevoegde waarde heeft. Een gedetailleerd gesprek kost veel tijd en de verhouding gezinsondersteuning en schoolondersteuning moet leidend zijn bij de keuze van genodigden. Elkaar kort achteraf informeren kan mogelijk ook voldoende zijn.
- Zorg voor de juiste kwaliteiten op de juiste plek op het juiste moment. Bevlogen creatieve, proactieve en vaardige professionals maken het verschil. Continuïteit van partners is cruciaal!
- Gebruik de gedragsvragenlijst, die via de schoolarts wordt verstrekt, om een goed beeld te krijgen van het kind.
- Zorg voor technisch voorzitterschap/coördinatie van het knooppunt. Hierin heeft de IB-er/zorgcoördinator van school veelal de spilfunctie: maar iedereen is verantwoordelijk, het knooppunt besluit!
- Maak er een gezamenlijke opgave van, met ruimte om te experimenteren. Fouten maken mag! Houdt steeds het doel voor ogen.
- Durf te kiezen voor onconventionele oplossingen, laat je niet belemmeren door die dingen die niet mogen of kunnen.
- Neem gezamenlijk verantwoordelijkheid en stap over grenzen heen.
- Houd elkaar aan afspraken (aanspreekcultuur).
- Sluit aan bij de leefwereld van kinderen en ouders: betrek ouders in een zo vroeg mogelijk stadium (streven is: géén knooppunt zonder ouders).
- Neem de ouders –als belangrijke kernpartner- indien nodig mee in kleinere vervolgstapjes gedurende het proces.
- Zorg voor een adequate terugkoppeling naar de kernpartners over de inzet van jeugdhulp. Zowel mondeling als schriftelijk met inachtneming van toestemmingsvereisten.
- Zorg voor vertrouwen in de samenwerking en korte lijnen in de uitvoering.
- Zoek naar manieren om laagdrempelig contact te maken en aanwezigheid op locatie (school).
- Regel de faciliteiten en randvoorwaarden die met elkaar nodig hebt om het werk goed te kunnen uitvoeren.
- Zorg voor voldoende kennis van onderwijsondersteuning en zorg-hulpondersteuning.

Handreikingen
bij
Het knooppunt in de praktijk

5.1. Handreikingen.

Handreiking 1: Begrippenlijst Knooppunt

Hieronder een begrippenlijst die het knooppunt ondersteunt in het spreken van gemeenschappelijke taal. De definities zijn het resultaat van een uitvoerig gesprek over gemeenschappelijke taal door de werkgroep Implementatie van de uitvoeringsnotitie Knooppunt in de praktijk. De schuin gedrukte definities zijn definities die landelijk gehanteerd worden in het onderwijs-zorg landschap.
Essentiele voorwaarde om te komen tot gemeenschappelijke taal en een constructieve interprofessionele samenwerking is de investering in het gesprek met elkaar over verwachtingen en rolverdeling; wat houdt regie in, wat is het mandaat en hoe ziet dat er praktisch uitvoerbaar uit?

Begrip	**Definitie**
Ondersteuningsbehoefte	Ondersteuning die een kind behoeft en die gesignaleerd wordt door ouders of betrokken professional. Deze wordt laagdrempelig (na een professionele afweging) gedeeld, omdat het (onderwijs, opvang of zorg)proces stagneert. ***Ondersteuningsbehoeften*** *verwijzen naar dat wat de betrokken opvoeders en andere professionals nodig hebben om de onderwijs- en opvoedingsbehoeften te kunnen realiseren.*
Betrokkenen	Kindpartners (kinderopvang, school), ouders, de jongere vanaf 12 jaar, overige professionals die betrokken zijn bij het kind en het gezin (denk bijv. aan casuïstiek waarin veiligheid een rol speelt).
Interventie	Ondersteuning/hulp die geboden wordt. ***Interventies*** *zijn methoden en technieken die je gebruikt om het gedrag en/of de omstandigheden van het kind (en het gezin) te beïnvloeden.*
Ketenpartners	Afvaardiging van betrokken professionals (om te voorkomen dat alle betrokken partners aansluiten) èn de casusregisseur vanuit hulpverlening (verantwoordelijk voor inhoudelijke ondersteuning). ***Ketenpartners*** *zijn professionals die een bijdrage leveren aan de totstandkoming van een plan/interventie en betrokken zijn bij het kind (en het gezin).*
Regie	Er wordt onderscheid gemaakt tussen proces- en casusregie. *Procesregie* houdt in dat er wordt gemonitord of iedereen doet wat is afgesproken (supervisie). Op momenten van stagnatie in het proces is het de procesregisseur die dit bespreekbaar maakt en feedback van de werkvloer terugkoppelt. *Casus-* ofwel *inhoudsregie* betreft de feitelijke ondersteuning van het gezin en coördinatie over het inhoudelijk ondersteuningsplan. *Een* ***casusregisseur*** *is een professional die vanuit actieve betrokkenheid bij de persoon of het gezin regie voert over de eigen inzet én de inzet van anderen in de gaten houdt. Vanuit dat overzicht*

	houdt hij (of zij) het integrale plan van aanpak in de gaten en stuurt hij bij. *De **procesregisseur** is een regisseur op afstand. Hij heeft de bevoegdheid om de betrokkenen aan tafel te brengen en om samen tot een plan van aanpak te komen. Daarna neemt hij weer afstand. Dagelijks overzicht over de uitvoering van het plan laat hij over aan de casusregisseur. De procesregisseur houdt contact met de casusregisseur en komt pas weer in actie als er een bijgesteld plan van aanpak nodig is.*
Mandaat	Betrokken ketenpartners die in staat zijn om, denkend vanuit het gemeenschappelijk doel, oplossingen te vinden voor problemen en besluiten te kunnen nemen. Voorwaarde is dat men zich goed moet kunnen inlezen. Opmerkingen: • Besluiten kunnen niet ten allen tijden aan de voorkant voorbereid worden, het knooppunt kan nieuwe informatie brengen die maakt dat ter plaatste een ander besluit wordt gevraagd. • Omdat ruggenspraak regelmatig gewenst is, is het goed aan de voorkant een deadline af te spreken waarop het besluit gecommuniceerd wordt. • Afhankelijk van het level waar het knooppunt zich in bevindt is mandaat niet altijd noodzakelijk. • Het faciliteren van mandaat (toestemming) van ouders is uiteraard cruciaal. Ouders die akkoord zijn met het plaatsvinden van het knooppunt, zetten in die zin de deur op een kier. ***Mandaat** de bevoegdheid om in naam van een bestuursorgaan besluiten te nemen; het bestuursorgaan behoudt de verantwoordelijkheid, maar draagt de uitoefening van de bevoegdheid op aan een ander.*

Handreiking 2: Draaiboek voor het knooppunt 'toeleiding'

Van toepassing voor SWV Maastricht-Heuvelland [PO3105] en Parkstad e.o. [PO3106]

Dit draaiboek voor het knooppuntoverleg 'toeleiding' is beproefd en geëvalueerd in een pilot met SO De Pyler te Heerlen. De opdracht was om

- een goed werkend knooppunt in te richten, dat de afstemming en verbinding tussen onderwijs, jeugdhulp en zorg bevordert en
- vervolgens de ervaring met dit specifieke knooppunt overdraagbaar te maken naar andere, vergelijkbare settings.

Evaluatie knooppunt over ondersteuningsniveau 4

- De intern begeleider van de basisschool belegt een knooppunt ondersteuningsniveau 4 met de leerkracht, ouders/verzorgers, kernpartners en externe specialisten.
- De intern begeleider heeft de jeugdarts (van tevoren) om advies gevraagd, mits deze niet zelf aanwezig is.
- Afhankelijk van de situatie geldt: het kind gezien, het dossier gezien en/of aanwezig.
- Het knooppuntoverleg is het erover eens dat ondersteuningsniveau 4, is uit genut. Opschaling naar extra ondersteuning in een gespecialiseerde onderwijsvoorziening is van toepassing.
- De interne begeleider zorgt dat het dossier compleet is (Duiden & Doen) en vraagt een toelatingsverklaring (TLV) aan.
- De procesbegeleider bevestigt de volledigheid van het dossier en de aanvraag voor toelating.
- De intern begeleider heeft de TLV ingevuld en aan de trajectbegeleider van het samenwerkingsverband verzonden.

Voorbereidende werkzaamheden voor het knooppunt 'toeleiding'

- De trajectbegeleider stemt de organisatie van het knooppunt met de interne begeleider af en geeft daarbij aan wie van de speciale onderwijsvoorziening(en) en wie van Team Toegang van de betreffende gemeente een uitnodiging moeten krijgen.
- De intern begeleider van de basisschool organiseert samen met de procesbegeleider het knooppuntoverleg. Deelnemers ontvangen een uitnodiging met het (digitaal) dossier.
- De knooppuntpartners zijn ingelezen in het dossier en hebben zich, na ruggenspraak met hun organisatie, een oordeel gevormd. Ze nemen met mandaat deel aan het knooppuntoverleg.

Het knooppuntoverleg "toeleiding"

- De trajectbegeleider van het samenwerkingsverband zit het knooppunt over toeleiding voor.
- Het overleg gaat over
    a. de duiding van de ondersteuningsvraag,
    b. de vertaalslag naar de route: welk doelgroep arrangement of onderwijszorgarrangement past en welke speciale onderwijsvoorziening plaatst.
    c. Een eensluidend oordeel dat bevestigd wordt door 'n extern deskundigenadvies. (DA) Is dat niet het geval dan heeft de directeur van het verband de bevoegdheid een besluit op maat te nemen.
    d. de werkafspraken over het ontwikkelingsperspectief (OPP) en wie de regie gaat voeren. Dat kan bijvoorbeeld de intern begeleider of de orthopedagoog van de speciale onderwijsvoorziening zijn. Is in het arrangement de zorgondersteuning dominant, dan ligt het voor de hand dat de zorgprofessional regisseur is. De zorgprofessional is echter (nog) niet gemachtigd in het systeem van de school.

Voorlopig zal daarom een regisseur van school en een regisseur van zorg hier samen over moeten afstemmen.

De toelating

- Bevestigt het deskundigenadvies de toelating, dan geeft het samenwerkingsverband binnen 10 werkdagen uitsluitsel en is de toelating een feit.
- Team Toegang bemiddelt de gemeentelijke ondersteuning indien deze (nog) niet of in onvoldoende mate deel uitmaakt van het doelgroep arrangement of het onderwijszorgarrangement.
- De regisseur stelt in samenspraak met ouders/verzorgers en uitvoerende partners een plan van aanpak of gezinsplan op: dat is het kerndocument dat de basis vormt voor integraal handelen en overdracht van informatie.
- De regisseur draagt er zorg voor dat de informatie van Duiden & Doen deel uit maakt van het leerlingvolgsysteem (LVS) van de school, dat vervolgens digitaal wordt ontsloten.
- De regisseur maakt met ouders en uitvoerende partners werkafspraken over de monitoring en de evaluatie in een vervolgknooppunt casuïstiek (cyclisch proces) .
- De evaluatieverslagen worden opgenomen in Duiden & Doen. Als zodanig geïncorporeerd vormen de evaluaties, ondertekend door ouders/verzorgers, de onderlegger voor een herbeoordeling van de toelating.

De extra ondersteuning

- Leerkracht en zorgprofessionals werken samen met het OPP als gemeenschappelijke basis voor planmatig handelen. Is er aanleiding tot het afwijken van gemaakte afspraken of is sprake van op -of afschalen, dan belegt de regisseur een knooppunt 'casuïstiek'.
- Het knooppunt casuïstiek vindt altijd plaats met ouders en uitvoeringspartners, waaronder leerkracht en betrokken zorgprofessional(s). De regisseur zit het knooppuntoverleg voor.
- De regisseur draagt er zorg voor dat de gemaakte werkafspraken van het knooppuntoverleg zijn vastgelegd en worden opgenomen in Duiden & Doen.

Succesfactoren voor een doelmatig en doeltreffend knooppunt

Een goed begin is het halve werk.
De praktijkervaringen met het knooppuntoverleg 'toeleiding' zijn geëvalueerd. Dat heeft geleid tot een aantal factoren die een doeltreffende en doelmatige toepassing van elk knooppunt verhogen.

1. Het Knooppunt 'toeleiding' verloopt beter, wanneer de voorgaande knooppunten 'casuïstiek' over opschaling naar niveau 3 en 4 goed zijn doorlopen.
2. Wacht niet, maar schakel de gemeentelijke ondersteuning vroegtijdig in. Ook kinderen, die moeite hebben om naar school te gaan, hebben recht op (passend) onderwijs.
3. Beleg knooppuntoverleg met vaste kernpartners op vaste momenten in het jaar. Maak die overlegmomenten kenbaar aan ouders en andere samenwerkingspartners; bijvoorbeeld in de Schoolgids en/of in de jaarplanning.
4. Wil een knooppuntoverleg 'toeleiding' op een professionele wijze tot toelating leiden, dan is een compleet dossier wel een vereiste.
5. Uit respect voor de casus en uit respect voor elkaar zit elke deelnemer goed voorbereid en met mandaat aan de overlegtafel.
6. De trajectbegeleider is verantwoordelijk voor de validiteit van het proces en zit als zodanig het knooppuntoverleg 'toeleiding' 'lean en mean' voor.
7. Een knooppuntoverleg zonder ouders is ongeldig.

8. Een synopsis van erkende doelgroep-arrangementen en onderwijszorgarrangementen voor de onderwijszorgondersteuning, maken veel tijd, overleg en overtuigen overbodig.
9. Voor elk knooppuntoverleg geldt dat de regisseur erop toeziet dat er altijd duidelijke en eenduidige afspraken worden gemaakt en vastgelegd wie, wat, wanneer doet, met wie wat wordt geëvalueerd.
10. Als onderdeel van het knooppunt 'algemeen' is het advies om met enige regelmaat een deskundige in 'Taal voor allemaal' ouders/verzorgers te laten bevragen hoe zij het knooppuntoverleg ervaren.
    "U praat over uw kind in een knooppuntoverleg op school. De deelnemers zeggen wat zij ervan vinden en spreken met u af wat het beste is voor uw kind". Hoe voelt dit?

Handreiking 3: Taken en verantwoordelijkheden

Uitgewerkt door knooppuntpartners Maastricht-Heuvelland.

Voorschoolse voorzieningen

1. *Preventie en signalering:*
   - Ouders begeleiden, contact houden in evt. hulptraject en versterken eigen kracht/regie ouders.
   - Kinderopvang signaleert zo vroeg mogelijk, maar uiterlijk met 3,5 jaar, extra ondersteuning nodig heeft (dit kan zowel onderwijs-, gemeentelijke of zorgondersteuning) zijn.
   - MKD/KBC gaan zo vroeg mogelijk het gesprek aan met knooppunt/onderwijs, indien zij kansen voor kind zien in het regulier of in het speciaal (basis-) onderwijs.
   - Preventief relevante dossierinformatie doorgeven aan het onderwijs bij de overgang van kinderen van de 0-4-periode naar het PO.
2. *Samen wegen en het arrangeren van extra- of speciale ondersteuning in het onderwijs:*
   - Gezamenlijk (KO+PO, evt. overige knooppunt partners) wordt gekeken op welke manier de ondersteuning vorm krijgt in het PO. (Op dit moment kent de kinderopvang het kind immers nog het beste.)
   - Idem indien kind vanuit MKD/KBC overstap kan maken. In overleg met knooppunt/team Toegang kan er dan evt. ook gesproken worden over (tijdelijke) inzet zorgprofessional ter ondersteuning.
   - Aanvullende informatie inbrengen vanuit de eigen dossiers (met toestemming van ouders).
   - Aanvullende informatie opvragen bij specialisten en die inbrengen (met toestemming van ouders).
   - Observaties (laten) uitvoeren op kinderopvang en/of in de thuissituatie.
3. *Integraal aanbod:*
   - Ouders goed blijven betrekken indien het kind de overstap maakt naar PO of S(B)O.
4. *Doorgaande lijn:*
   - Kinderopvang en primair onderwijs (de kindcentra) leggen in hun gezamenlijke Pedagogisch educatief Raamplan (PER) vast hoe de primaire partners voor- en vroegschool de doorgaande ontwikkelingslijn van 2 tot 6-jarige kinderen realiseren in hun pedagogisch-educatieve samenwerking, de zorg en begeleiding van kinderen en de ouderparticipatie.

De school (IB-er/ondersteuningscoördinator)

1. *Preventie en signalering:*
   - Een veilig en normaliserend leefmilieu bieden voor jeugdigen.
   - Een positief pedagogisch klimaat en rijke leeromgeving bieden om talenten van jeugdigen optimaal tot ontwikkeling te laten komen, een startkwalificatie te behalen en optimaal te participeren in de samenleving.
   - Naast onderwijs geven ook ondersteuning bieden bij leerproblemen, zoals dyslexie, dyscalculie en hoogbegaafdheid.
   - Ondersteuning bieden bij ontwikkelingsproblematiek en op het gebied van gedrag.
   - Als vertrouwensfiguur fungeren, wanneer de thuissituatie onveilig is.
   - Jeugdigen kennis en vaardigheden bijbrengen om hen voor te bereiden op participatie in de samenleving, zoals beroepsgerichte vaardigheden, zelfstandig werken, samenwerken, sociale vaardigheden, weerbaarheid, gezonde leefstijl, relationele en seksuele vorming, burgerschap, tegengaan van pesten – agressief gedrag – discriminatie- spijbelen, enz.

- Afstemmen met ouders, als educatief partners, over de aanpak en zorg op school en thuis.
- Opvoedthema's aan de orde stellen op ouderavonden, taal- opvoedcursussen adviseren (Centrum voor Jeugd en Gezin/www.cjg043.nl) en ouders adviseren waar zij voor (jeugd)hulp terecht kunnen.
- Signalen, kennis en ervaring over kinderen en gezinnen delen met jeugdhulp ten behoeve van de hulpverlening aan jeugdigen/ouders.
- Zorgwekkend verzuim, ziekteverzuim en thuiszitten tijdig signaleren en aankaarten.
- Hulp– en ondersteuningsbehoeften, maar ook talenten en kansen van jeugdigen signaleren, op het gebied van cognitieve-, fysieke- en motorische ontwikkeling, sociaal gedrag, werkhouding, emotionele ontwikkeling, enz.
- Hulp– en ondersteuningsbehoeften bij ouders signaleren, op het gebied van opvoeding en ondersteuning in de thuissituatie van jeugdigen, armoede, relatieproblemen/(v)echtscheiding, kindermishandeling en huiselijk geweld.
- Ondersteuningsbehoeften bij leraren signaleren, op het gebied van pedagogisch handelen, communiceren met ouders, signaleren van leerbelemmeringen, opvoed- en opgroeiproblematiek bij leerlingen en ouders, huiselijk geweld en kindermishandeling.

2. *Samen wegen en het arrangeren van extra- of speciale ondersteuning in het onderwijs:*
   - Het interprofessioneel overleg (knooppunt) voorbereiden en voorzitten.
   - Met leerling/ouders ondersteuningsbehoeften en hulpvraag in kaart brengen.
   - Leerling/ouders voorbereiden op (hun rol in) het multidisciplinair overleg.
   - Specifieke expertise inbrengen bij de integrale beoordeling op het gebied van cognitieve-, fysieke- en motorische ontwikkeling, schoolloopbaan, sociaal gedrag, werkhouding, emotionele ontwikkeling.
   - Vermoedens aangeven van belemmeringen in de fysieke en motorische ontwikkeling, psychosociaal functioneren, ontwikkelingsstoornissen, huiselijk geweld en kindermishandeling, seksueel misbruik, LVB, opvoeding, thuissituatie van jeugdigen, armoede/financiële nood, relatieproblemen/(v)echtscheiding. Hierin gebruikmakend van de Verwijsindex.
   - Informatie inbrengen over al geboden ondersteuning in de schoolsituatie.
   - Observaties uitvoeren in de klas, gericht op het gedrag van de leerling en het handelen van de leraar (interactie).
   - Zorg dragen voor noodzakelijke voorzieningen/maatregelen om toegang te krijgen tot extra ondersteuning of arrangementen in de reguliere school.
   - **Z**org dragen voor D&D, deskundigenadvies en Toelaatbaarheidsverklaring voor SBO, SO, PRO of VSO.
   - Bijdrage leveren aan het gezinsplan van de jeugdhulp, vooral vanuit het perspectief van het belang van een ononderbroken schoolloopbaan.
3. *Integraal aanbod:*
   - Basis- en extra ondersteuning bieden, zoals remedial teaching, leerwegondersteuning, ambulante begeleiding en schoolmaatschappelijk werk.
   - Expertise uit SBO, PRO en (V)SO benutten in reguliere scholen om de ondersteuning op school te versterken.
   - Flexibele arrangementen of tussenvoorzieningen bieden aan leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften, zowel op het gebied van leren, als op het gebied van gedrag en ontwikkelingsproblematiek.
   - Een zinvolle dag invulling en een normaliserende omgeving (onderwijsprogramma) bieden voor leerlingen die een traject hebben in de hulpverlening.
   - Ondersteuning onder schooltijd bieden aan leerlingen die te maken hebben met verslaafde ouders, huiselijk geweld, enz.

- Onderwijs en ondersteuning bieden aan leerlingen met specifieke fysieke en verstandelijke beperkingen, met name in het (V)SO.
- Kwetsbare jeugd voorbereiden en toe leiden naar (passende) arbeid.
- Een passende onderwijsplek bieden voor jeugdigen die terugkeren in het onderwijs na een verblijf in een justitiële jeugdinrichting of de gesloten jeugdzorg.
- In overleg met ouders (laten) uitvoeren van medische handelingen in de school, zoals medicatie toedienen, injecties geven, zuurstof of sondevoeding toedienen, prikken van bloedsuiker, enz.
- Meewerken aan het coördineren, volgen, evalueren en aanpassen van de aanpak in onderwijs en jeugdhulp.
- Meewerken aan het organiseren en uitvoeren van gecombineerde onderwijszorgarrangementen in regulier en speciaal onderwijs ten behoeve van specifieke (groepen)leerlingen, mede ter voorkoming van thuiszitten.

4. *Doorgaande lijn:*
    - Informatie overdragen en opvragen (via 'koude' en 'warme' overdracht) over leerprestaties, sociaal-emotionele ontwikkeling, thuissituatie, verzuim en ondersteuningsbehoeften van leerlingen, vergezeld van handelingsadviezen voor het vervolgonderwijs (waar mogelijk in samenwerking met de leerling/ouders).
    - De leerling en de ouders tijdig informeren over het uitstroomperspectief.
    - De leerling en de ouders tijdig voorbereiden op de overstap naar vervolgonderwijs of jeugdhulp.
    - In samenwerking tussen de aanleverende school/kinderopvang, de ontvangende school, ouders, leerling en eventueel jeugdhulp vaststellen wat de ondersteuningsbehoeften van een jeugdige en zijn/haar gezin zijn, wat een passende onderwijsplek is, welke ondersteuning op school en eventueel hulp thuis nodig is.
    - Beoordelen of een kind (en de ouders) extra ondersteuning nodig heeft in de overgang van voorschoolse voorzieningen naar PO en van PO naar VO en van VO naar MBO.
    - In vervolgonderwijs van meet af aan een passende onderwijsplek en passende ondersteuning bieden aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften, afgestemd op de hulpverlening.
    - Zo veel mogelijk continuïteit bieden in leerlijnen, pedagogische benadering en onderwijsondersteuning.

Schoolmaatschappelijk werk

1. *Preventie en signalering:*
    - Preventieve programma's en activiteiten aanbieden in de school en in de wijk.
    - Voor leerlingen: sociale vaardigheden/weerbaarheid, gezonde leefstijl, gezonde identiteitsvorming, relationele en seksuele vorming, faalangstreductie, voorkomen van verzuim, voorkomen van crimineel gedrag, enz.
    - Voor ouders: ouderavond over opvoedingsondersteuning (gericht op diverse leeftijdsgroepen en specifieke thema's o.a. de invloeden van social media.
    - Voor leraren: signaleren van opvoed-/opgroeiproblemen, huiselijk geweld en kindermishandeling, communiceren met ouders als partner en regisseur, enz.
    - Advies- en consultatievragen van scholen en van ouders/jeugdigen beantwoorden.
    - In kaart brengen welke hulpverlening aanwezig is/is geweest. Inzichtelijk maken wat de inzet van hulp heeft opgeleverd ter voorkoming van een herhaling van zetten.
    - Ouders en jeugdigen helpen de hulpvraag duidelijk te krijgen en deze vervolgens te stellen in een knooppunt.

- Naast ouders en jeugdigen staan ter ondersteuning van het gezin in het knooppunt om zo de drempel te verlagen.
- Ouder en kind voorbereiden op gesprekken.
- Bemiddelende rol tussen ouders, ouders/school/hulpverlening etc.
- Hulp– en ondersteuningsbehoeften bij jeugdigen onderkennen, op het gebied van fysieke en motorische ontwikkeling, psychosociaal functioneren, ontwikkelingsstoornissen, kindermishandeling, seksueel misbruik, LVB, problematisch verzuim, (beginnende) criminaliteit, enz.
- Hulp– en ondersteuningsbehoeften bij ouders onderkennen, op het gebied van opvoeding en ondersteuning in de thuissituatie van jeugdigen, armoede, relatieproblemen/(v)echtscheiding, huiselijk geweld, verwaarlozing.
- Ondersteuningsbehoeften bij leraren onderkennen, op het gebied van communiceren met ouders, signaleren van opvoed- en opgroeiproblematiek, huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Aanspreekpunt zijn voor school/ leerkrachten gedurende de ondersteuning van ouders en jeugdigen en hierdoor eenduidige ondersteuning organiseren van ouders en leerkrachten voor de jeugdigen.
- Scholen ondersteunen bij goede afspraken over het eigen handelen en het inschakelen van HALT, politie/justitie bij incidenten, calamiteiten en (beginnende) criminaliteit.
- Signalen van belemmeringen in de thuissituatie delen met de school ten behoeve van de hulp en ondersteuning van de jeugdige.
- Bij psychische aandoeningen van ouders die hulp krijgen de school betrekken om een beeld te krijgen van de ontwikkeling van hun kind(eren).
- Laagdrempelig preventief inzetten op of verknopen met buurt, partners etc. d.m.v. brugfunctie.
- Oppakken van de hulpvraag van kinderen en ouders inzake lichte problematiek.

2. *Samen wegen en het arrangeren van extra- of speciale ondersteuning in het onderwijs:*
   - Aanvullende informatie inbrengen vanuit de eigen dossiers (met toestemming van ouders).
   - Aanvullende informatie opvragen bij specialisten en die inbrengen (met toestemming van ouders).
   - Observaties (laten) uitvoeren op school en in de thuissituatie.
3. *Integraal aanbod:*
   - Ouders begeleiden, hulp bieden, contact houden in het hulptraject en hen helpen de regie te voeren en in hun kracht zetten.
   - Kinderen in hun kracht zetten door de kracht van de groep te gebruiken.
   - Personen in de eigen kring, vrijwilligers, welzijnswerk, enzovoort inschakelen voor de ondersteuning van jeugdige/gezin.
   - Lichte hulp bieden aan/organiseren voor ouders en jeugdigen op het gebied van fysieke-/motorische ontwikkeling, psychosociaal functioneren, ontwikkelingsstoornissen, huiselijk geweld en kindermishandeling, seksueel misbruik, LVB, opvoeding, armoede, schulden, relatieproblemen, (v)echtscheiding, enz.
   - Koppeling en verbinding met jeugd-jongerenwerk en buurt.
   - Verbinden met buurtopbouwwerk inzake buurtproblematiek, die kinderen de school in brengen.
   - Verbinden en afstemming tussen opvoedingsondersteuning en schoolmaatschappelijk werk.

- Themagericht gesignaleerde problematiek oppakken en aanpak verknopen en doorzetten in buurt en thuis.
- Afstemmen met en terugkoppelen naar school, met betrekking tot de voortgang van de hulp, in relatie tot de ondersteuning op school.
- Meewerken aan het coördineren, volgen, evalueren en aanpassen van de aanpak in onderwijs en jeugdhulp.
- Gerichte adviezen bieden aan leraren/scholen met betrekking tot pedagogisch klimaat in de klas en de communicatie met ouders
- Programma's en activiteiten aanbieden voor (groepen) jeugdigen in scholen met specifieke ondersteuningsvragen, zoals KIES, rouwverwerking, infectieziekten, verslaving, ziekteverzuim, enzovoort.
- Verbinding maken met thuis en vrije tijd.

4. *Doorgaande lijn:*
   - Expertise inzetten om mee te beoordelen of een kind of gezin extra ondersteuning nodig heeft bij overgangsmomenten.
   - Gesignaleerde problematiek integraal bespreken en/of welzijns inclusief beantwoorden.
   - Zorgen voor continuïteit in de hulpverlening aan jeugdige en gezin bij de overgang van voorschoolse voorzieningen naar PO, van PO naar VO en van VO naar MBO, van regulier naar speciaal onderwijs, van onderwijs naar residentiële jeugdhulp en terug, van onderwijs naar justitiële jeugdhulp en terug, enz.
   - Scholen tijdig betrekken bij kinderen en gezinnen waar zorgen over bestaan.
   - In gevallen waar ouders hulpverlening ontvangen standaard kijken naar de situatie van hun kind(eren), in ieder geval door navraag te doen bij de school over het functioneren van het kind.
   - Ouders en kinderen die dat nodig hebben extra begeleiding bieden rond de overstap naar het VO.

Jeugdgezondheidszorg

1. *Preventie en signalering:*
   - Preventief relevante dossierinformatie doorgeven aan het onderwijs bij de overgang van kinderen van de 0-4-periode naar het PO.
   - De JGZ ondersteunt kinderen, jongeren en hun ouders bij gezond opgroeien, en bij gezondheidsbedreigingen, ziekte en ontwikkelingsproblematiek. Met deskundig advies ondervangt en normaliseert de JGZ zorgen van ouders en jongeren over veel voorkomende (kleine) kwalen en bij de ontwikkeling horende problemen. Hiermee voorkomt de JGZ onnodig beslag op 1e en 2e lijns medische en psychiatrische zorg. De JGZ-medewerker in de spreekkamer stelt zich naast kinderen en ouders op.
   - De JGZ ondersteunt de leefomgeving van het kind en zijn gezin door tijdig en adequaat te reageren op gezondheidsbedreigingen of ontwikkelingsproblemen.
2. *Samen wegen en het arrangeren van extra- of speciale ondersteuning in het onderwijs:*

- De JGZ-medewerker treedt als collega op, als intermediair tussen de leefwereld van de jeugd(ige) en de 1e, 2e en 3e lijns gezondheidszorg.

3. *Integraal aanbod:*

- Met preventie, (vroeg)signalering, (pre)diagnostiek, begeleiding, behandeling en gerichte verwijzing is de JGZ verantwoordelijk voor tijdige en adequate toegang tot en gebruik van zorg en hulpverlening.
- De JGZ signaleert en anticipeert op bedreigingen in de (directe) leefomgeving van kind en gezin. De JGZ in de maatschappij stimuleert een gezonde en veilige leer- en leefomgeving.

- De JGZ ontwikkelt kwalitatief hoogstaande en effectieve (jeugd)gezondheid met behulp van wetenschappelijk onderzoek, opleiding, beroepsontwikkeling en innovatie, in afstemming met maatschappelijke ontwikkelingen en (overheids)beleid.

4. *Doorgaande lijn:*

- De JGZ-medewerker treedt als collega op, als intermediair tussen de leefwereld van de jeugd(ige) en de 1e, 2e en 3e lijns gezondheidszorg (deze staat ook onder het tweede kopje).

5. *Overig:*

- De JGZ adviseert de samenleving (overheid, hulpverlening, beroepsveld, ouder- en patiëntenorganisaties) over ontwikkelingen in de gezondheid van de jeugd en collectieve gezondheidsvraagstukken. De JGZ reikt antwoorden en interventies aan. De JGZ signaleert lacunes in zorg voor kinderen en ouders in het algemeen en kwetsbare kinderen en ouders in het bijzonder. De JGZ is expert op het gebied van de volksgezondheid van de jeugd. Hij/zij draagt bij aan 'alle kansen voor alle kinderen' door een gezonde samenleving voor de jeugd te bevorderen. De JGZ adviseert over beleid dat de jeugd aangaat.

De gemeentelijke toegang (jeugdconsulent)

1. *Samen wegen en het arrangeren van extra- of speciale ondersteuning in het onderwijs:*
   - Specifieke expertise inbrengen bij de integrale beoordeling op het gebied van fysieke en motorische ontwikkeling, psychosociaal functioneren, ontwikkelingsstoornissen, huiselijk geweld en kindermishandeling, seksueel misbruik, LVB, opvoeding en ondersteuning in de thuissituatie van jeugdigen, armoede/financiële nood, relatieproblemen/(v)echtscheiding, enz.
   - Aanvullende informatie inbrengen vanuit de eigen dossiers (met toestemming van ouders).
   - Aanvullende informatie opvragen bij specialisten en die inbrengen (met toestemming van ouders).
   - Observaties (laten) uitvoeren op school en in de thuissituatie.
   - Specialisten inschakelen ten behoeve van:
     - Consultatie
     - Nader onderzoek
     - Diagnostiek
     - Interprofessioneel overleg
     - Ouders/jeugdige ondersteunen bij interprofessioneel overleg.
2. *Integraal aanbod:*
   - Zorgen voor noodzakelijke beschikkingen om toegang te krijgen tot passende jeugdhulp (licht of specialistisch) voor jeugdige en/of ouders, waar mogelijk in één pakket met leerlingenvervoer, medische zorg/begeleiding op school, enz.
   - Bijdrage leveren aan het Ontwikkelingsperspectief (OPP) en deskundigenadvies ten behoeve van toelaatbaarheid (TLV) tot het speciaal basisonderwijs (SBO), speciaal onderwijs SO), praktijkonderwijs (PRO) of voortgezet speciaal onderwijs (VSO).
   - Specialistische hulp inschakelen voor ouders en jeugdigen bij complexe hulpvragen op deze gebieden.
   - Ouders begeleiden, contact houden in het hulptraject en hen helpen de regie te voeren.
   - Afstemmen met en terugkoppelen naar school, met betrekking tot de voortgang van de hulp, in relatie tot de ondersteuning op school.
   - Meewerken aan het coördineren, volgen, evalueren en aanpassen van de aanpak in onderwijs en jeugdhulp.
   - Gerichte handelingsadviezen bieden aan leraren/scholen met betrekking tot pedagogisch handelen in de klas en de communicatie met ouders.

- Diagnostisch onderzoek laten uitvoeren ten behoeve van gerichte hulp en onderwijsondersteuning voor jeugdige/ouders.
- Verzorging, revalidatie en begeleiding organiseren voor leerlingen met specifieke fysieke en verstandelijke beperkingen, met name in het (V)SO.
- Bijdragen aan gereguleerde terugkeer in het onderwijs na verblijf in een justitiële jeugdinrichting of gesloten jeugdzorg.
- Meewerken aan het organiseren en uitvoeren van gecombineerde onderwijszorgarrangementen in regulier en speciaal onderwijs ten behoeve van specifieke (groepen) leerlingen, mede ter voorkoming van thuiszitten.

3. *Doorgaande lijn:*
   - Integrale vroeghulp, jeugdgezondheidszorg, LVB-expertise verbinden met expertise van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs voor het vinden van een passende onderwijsplek voor kinderen met een beperking.
   - In gevallen waar ouders hulpverlening ontvangen standaard kijken naar de situatie van hun kind(eren), in ieder geval door navraag te doen bij de school over het functioneren van het kind.
   - Ouders en kinderen die dat nodig hebben extra begeleiding bieden rond de overstap naar het VO.
   - Een heldere lijn leggen met het Veiligheidshuis/justitieel casusoverleg naar de school toe, bijvoorbeeld via leerplicht of politie.
   - Waar nodig jeugdhulp inzetten bij de toeleiding naar de arbeidsmarkt vanuit MBO, VSO en Praktijkonderwijs (evt. in samenwerking met VSV).

Betrokkenheid leerplicht

Leerplichtambtenaren voeren de leerplichtwet uit, de methode die daarbij gevolgd wordt, is de landelijk vastgestelde Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS). Doel van de MAS is de oorzaak van het schoolverzuim vast te stellen. Betrek leerplichtambtenaren als kernpartner in een vroegtijdig stadium bij het knooppunten (algemeen, casus en toeleiding) en benut de preventieve werking van deze inzet.
Scholen doen meldingen bij (twijfelachtig) ongeoorloofd schoolverzuim via het Verzuimloket van DUO. Leerplichtambtenaren nemen deze meldingen in behandeling. Afhankelijk van de melding vindt er een actie plaats, bijv. een brief, gesprek of huisbezoek. Bij leerlingen tot 12 jaar alleen met ouders, bij 12-16 jaar met ouder en leerling en bij 16+ alleen met leerling (evt. ouders). Er wordt geprobeerd de oorzaak van het schoolverzuim te achterhalen en daar een oplossing voor te vinden. Indien nodig wordt er hulpverlening gevraagd of samengewerkt met al aanwezige hulpverlening. Wanneer het schoolverzuim niet afneemt, de hulpverlening niet of onvoldoende zoden aan de dijk zet of er niet wordt meegewerkt, dan wordt de optie om via een civielrechtelijk traject hulp te bieden onderzocht dan wel in gang gezet. Dit om de leerling zo spoedig mogelijk weer op school te krijgen.
Als ouders en/of leerlingen niet bereikbaar zijn of nergens aan meewerken dan wordt overgegaan tot het opmaken van een proces-verbaal, via het strafrechtelijke traject wordt dan geprobeerd de leerling weer aan onderwijs te laten deelnemen.
Op verschillende scholen doen leerplichtambtenaren verzuimspreekuren, om gering verzuim in een vroeg stadium tegen te gaan en de oorzaak van het verzuim te achterhalen.
Leerplicht ondersteunt scholen bij een goede verzuimregistratie, het onderzoeken van ziekteverzuim en het ontwikkelen van goed verzuimbeleid.

De wet op Passend Onderwijs pleit ervoor dat er geen vrijstellingen worden verleend, omdat ervoor iedere leerling een passende vorm van onderwijs gevonden en geboden moet worden. Als het graat om vrijstellingen hebben ouders recht op een onafhankelijk advies, in de leerplichtwet ligt dat advies

bij een onafhankelijk adviseur, door B&W aangesteld. In de aankomende wijziging van de leerplichtwet neemt het samenwerkingsverband Passend Onderwijs een grotere rol aan, maar het advies blijft bij de GGD liggen. Vrijstellingen bespreken in een knooppunt is een mogelijkheid, mits het wettelijk goed geregeld wordt.

Gebruik maken van de variawet is daarbij zeer wenselijk, onderwijs wordt op een andere locatie dan school mogelijk gemaakt. School blijft verantwoordelijk. Het perspectief, idealiter de terugkeer naar school, en hoe hier naartoe gewerkt is een gezamenlijke verantwoordelijk en wordt samen met ouders, knooppuntpartners en leerling bepaald. Indien er geen gebruik wordt gemaakt van de variawet, zijn alleen ouders verantwoordelijk en verdwijnt bij leerplicht de leerling uit beeld.

Betrokkenheid Samenwerkingsverband Passend Onderwijs

<u>Primair Onderwijs</u>

De trajectbegeleider van het SWV PO heeft als taak om het proces van toelaatbaarheid tot extra ondersteuning te begeleiden en een oordeel te geven over de validiteit van het proces en de aanvraag. Trajectbegeleiders hebben een goed beeld van het onderwijs op scholen, de schoolondersteuningsprofielen en de ondersteuningsbehoeften van leerlingen. Van belang is daarbij dat de trajectbegeleider goed op de hoogte is van het onderwijsaanbod en de sociale kaart van de regio.

De bevindingen van de trajectbegeleider geven informatie met betrekking tot het proces van toeleiding op drie niveaus:

- Per school per casus: feedback in een lerende organisatie over invulling van de zorgplicht en de kwaliteit in niveau 1-5
- Per bestuur ten behoeve van de managementinformatie
- Per samenwerkingsverband ten behoeve van het jaarverslag

Op regionaal niveau is hiervoor een volgsysteem ontwikkeld dat in de planperiode door de schoolbesturen kan worden ontsloten door middel van een dashboard.

Trajectbegeleiding is een voorziening om het transitieproces te begeleiden en in deze fase een onmisbare schakel.

Trajectbegeleiders opereren onafhankelijk en worden aangestuurd door het samenwerkingsverband.

Indien een verplaatsing van een leerling naar extra ondersteuning (gespecialiseerde onderwijsvoorziening) als mogelijk perspectief steeds dichterbij komt, wordt de trajectbegeleider van het samenwerkingsverband uitgenodigd voor het knooppunt.

Knooppunt toeleiding (niveau 5 van zorg)

Het samenwerkingsverband bepaalt of een leerling in aanmerking komt voor extra ondersteuning. De school dient hiertoe een aanvraag in bij het samenwerkingsverband (optioneel vooraf getoetst door de proces coördinator op bestuursniveau die erop toeziet dat niveau 1-4 volledig is benut)

Het samenwerkingsverband organiseert een adequate toegang tot ondersteuningsniveau 5 door middel van een knooppunt toeleiding. Voor de praktische uitvoering kan een regulier knooppuntoverleg (waarbij de trajectbegeleider aanwezig is indien een verplaatsing naar niveau 5 als mogelijk perspectief steeds dichterbij komt) omgezet worden naar een knooppunt toeleiding als

hiertoe aanleiding bestaat. Indien in het betreffende knooppunt overeenstemming ontstaat over verplaatsing naar extra ondersteuning, neemt de trajectbegeleider de regie over en wijzigt de status van het knooppunt van besluitvormend in oordeelsvormend.

De trajectbegeleider is voorzitter van het knooppunt waarin een oordeel gevormd wordt over toeleiding (verplaatsing) naar extra ondersteuning. Het oordeel omvat; de ondersteuningsbehoeften (op basis van Duiden & Doen), doelen van plaatsing, plaatsingsdatum, looptijd van de toelaatbaarheidsverklaring, mogelijkheden van terugkeer in een lichtere vorm van ondersteuning, leerlingenvervoer en afspraken met de gemeentelijke ondersteuning en/of zorgondersteuning thuis en op school. Voor collectieve doelgroep arrangementen (waaronder niveau 5, residentieel, onderinstroom) geldt dat ontsluiting alleen mogelijk is via het knooppunt toeleiding. Duiden en Doen vormt het start ontwikkelperspectiefplan in de extra ondersteuning.

Voortgezet Onderwijs

Voor het proces rondom toeleiding is de Commissie Toeleiding en Ondersteuning (CTO) van het SWV VO verantwoordelijk. De werkwijze van de CTO bestaat uit 2 pijlers, te weten:

1. Consultatie en advies (voorafgaand of tijdens een knooppunt)
2. Onafhankelijke besluitvorming.

Deze pijlers kunnen los van elkaar worden ingezet, maar eveneens achtereenvolgens worden aangeboord.

De besturen van de samenwerkingsverbanden Maastricht-Heuvelland en Parkstad hebben de CTO gemandateerd om een besluit te nemen op de aanvraag van (het bevoegd gezag van) een school voor:

- de toewijzing van een arrangement (tijdelijke plaatsing in het vso, onderwijs-zorg, ambulante begeleiding of maatwerk);
- het afgeven van een tlv voortgezet speciaal onderwijs; of
- de toewijzing van praktijkonderwijs (pro) .

In onderstaand schema is de procedure toelaatbaarheid voor leerlingen met extra ondersteuning in het voortgezet onderwijs nader uitgewerkt.

Stroomschema procedure toelaatbaarheid extra ondersteuning

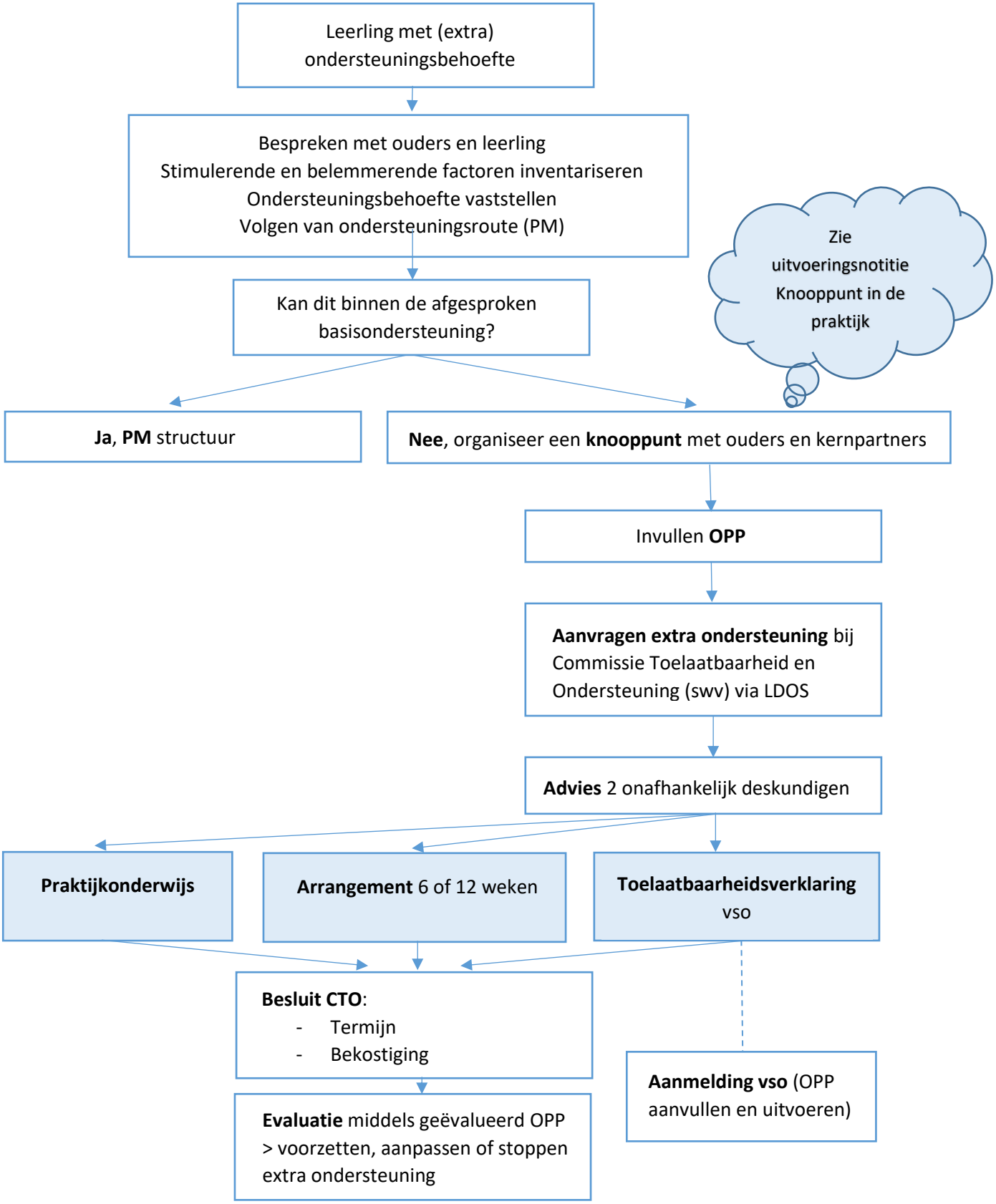

Handreiking 4: Format Gezinsplan

Van toepassing voor de vrij toegankelijke- en specialistische jeugdhulp regio Zuid-Limburg.

Basis gezinsgegevens en betrokkenen

VOORNAAM/ACHTERNAAM	Geboortedatum	BSN	Telefoon	Mail	ADRES (postcode, woonplaats)	Bijzonderheden Relatie tussen betrokkenen Denk aan vermelden gezag indien jeugdige minderjarig is.
1						
2						
3						
4						
5						

Huisarts **Toestemming uitwisseling gegevens met huisarts ja/nee**	**Adres en telefoonnummer huisarts**	**School:**	**< 18 jaar Jeugdarts:** **Toestemming uitwisseling gegevens met jeugdarts** **ja/nee**
Startdatum gezinsplan:	**Evaluatiedata:**	**Datum einde gezinsplan:**	**Naam regisseur:** **Telefoonnummer:** **Mailadres:**

Sociaal netwerk: gezins- of familieleden buiten het huishouden, buren en vrienden

Naam:	Relatie:	Adres	Telefoon	E-mail	Bereikbaar/bijzonderheden

Betrokken organisaties/samenwerking

Organisatie	Naam medewerker	Adres	Telefoon	E-mail	Bereikbaar/bijzonderheden

Doelenmatrix

Uitleg: Kruis de doelen aan die van toepassing zijn. Maak de aangekruiste doelen bij het onderdeel SMART doelen specifiek.

Resultaatgebieden	**Doelen**	**Naam gezinslid**	**X**	**Subdoelen**
Zelfredzaam	Financiën *Financiële zelfredzaamheid en in staat het geld te beheren*			A. Er zijn voldoende financiële middelen beschikbaar om gezond op te kunnen groeien
				B. De jeugdige en/of ouders/verzorgers kan zelf de administratie en het beheer van geld uitvoeren.
				C. De jeugdige en/of ouders/verzorgers kan met ondersteuning de administratie en het beheer van geld op orde houden.
				D. Schulden zijn stabiel en uitgavenpatroon is passend bij de situatie
	Dagelijkse activiteiten *Jeugdige en /of ouders/verzorgers heeft voldoende regelvermogen, besluitvaardigheid en initiatief om zelfregie en dagstructuur en gezonde leefstijl te ontwikkelen en te behouden.*			A. De jeugdige en/of ouders/verzorgers kan zelf alle dagelijkse activiteiten organiseren en overzicht en structuur aanbrengen.
				B. De jeugdige en/of ouders/verzorgers organiseert met ondersteuning de algemene dagelijkse activiteiten.
				C. Voorkomen dat de jeugdige en/of ouders/verzorgers de uitvoering van de algemene dagelijkse activiteiten niet meer organiseert.
Meedoen	Zinvolle daginvulling *De regel is naar school, tenzij. Waarbij tenzij afgestemd wordt met leerplicht*			A. De jeugdige volgt zelfstandig onderwijs.
				B. De jeugdige volgt, met ondersteuning, onderwijs.
				C. De jeugdige volgt deeltijdonderwijs i.c.m. behandeling
				D. De jeugdige heeft dagbesteding in een veilige en adequate omgeving, waarmee de thuissituatie wordt ontlast.

	Sociaal netwerk			A. De jeugdige en/of ouders/verzorgers hebben zelf een sociaal netwerk
				B. De jeugdige en/of ouders/verzorgers kunnen met ondersteuning een sociaal netwerk opbouwen en onderhouden (passend bij de ontwikkelingsfase van de jeugdige)
				C. Er dient te worden voorkomen dat de jeugdige en het gezin geïsoleerd raakt.
	Maatschappelijke participatie			A. De jeugdige neemt zelfstandig deel aan maatschappelijke activiteiten, passend bij de ontwikkelingsfase
				B. De jeugdige kan met ondersteuning zelfstandig deelnemen aan maatschappelijke activiteiten, passend bij de ontwikkelingsfase
				C. Er dient te worden voorkomen dat de jeugdige sociaal geïsoleerd raakt
Veilig	Veilig opgroeien (wonen) *Als de veiligheid in het geding is, dan pas wordt gekeken of een jeugdige elders moet verblijven dan zijn thuis.*			A. Ouders/verzorgers kunnen zelfstandig een veilig en gezond opgroeiklimaat voor de jeugdige organiseren
				B. Ouders/verzorgers kunnen met ondersteuning een veilig en gezond opgroeiklimaat voor de jeugdige organiseren
				C. De jeugdige heeft (tijdelijk) een gezond en veilig opgroeiklimaat buiten het gezin
				D. De jeugdige kan zelfstandig wonen
Gezond	Dagelijks functioneren			A. Jeugdige en/of ouders/verzorgers is in staat om in zijn dagelijks functioneren zelf om te gaan zijn lichamelijke of geestelijke problemen en/of zijn verstandelijke beperking
				B. Jeugdige en ouders/verzorgers kan met ondersteuning omgaan met zijn lichamelijke en geestelijke problemen en/of zijn verstandelijke beperking
				C. Er dient te worden voorkomen dat de lichamelijke of geestelijke problemen en/of verstandelijke beperking van de jeugdige een gevaar oplevert voor zichzelf of anderen.

	Middelengebruik *Dit zijn alle middelen zoals drugs, gaming, alcohol etc*			A. De jeugdige heeft zijn middelengebruik volledig beëindigd.
				B. Jeugdige is in staat om, ondanks zijn middelengebruik, zelfstandig te functioneren, zelfredzaam te blijven en te participeren
				C. Jeugdige kan, met ondersteuning, ondanks zijn middelengebruik, zelfstandig blijven functioneren en participeren
				D. Er dient te worden voorkomen dat het middelengebruik van de jeugdige een gevaar oplevert voor zichzelf of zijn omgeving

SMART Doelen

Probeer de doelen zo duidelijk mogelijk te maken: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.

Resultaatgebieden	Doelen /Aandachtgebied	Naam gezinslid	Subdoelen Letter onderdeel matrix	Concrete doelen (SMART)	Door wie?	Startdatum	Wanneer klaar?	Doel behaald? Ja/ Nee
Zelfredzaam	Financiën		-					
			-					
			-					
	Dagelijkse activiteiten		-					
			-					
			-					
Meedoen	Zinvolle dag invulling		-					
			-					
			-					
	Sociaal netwerk		-					
			-					
			-					
	Maatschappelijke participatie		-					
			-					

			-					
Veilig	**Veiligheid in en om huis**		-					
			-					
			-					
Gezond	**Dagelijks functioneren**		-					
			-					
			-					
	Middelengebruik		-					
			-					
			-					

Handreiking 5: Verwijsindex

Van toepassing voor de gehele regio.

De Wet verwijsindex risicojongeren (hierna: Wet VIR) is op 1 augustus 2010 door middel van de Wijzigingswet Wet op de jeugdzorg in werking getreden. Deze wet introduceerde een landelijk elektronisch informatiesysteem (de verwijsindex), waarin professionals (vroegtijdig) risicosignalen over jeugdigen (tot 23 jaar) kunnen melden en is inmiddels opgenomen in de Jeugdwet.

Het doel van de verwijsindex is het zo vroeg mogelijk verbinden en samenwerken, zodat professionals tijdig passende hulp kunnen bieden zonder langs elkaar heen te werken. Doordat professionals al in een vroeg stadium op de hoogte zijn van elkaar betrokkenheid en met elkaar de hulpverlening afstemmen, hoeven ouders en/ of jongeren niet steeds weer hetzelfde verhaal te vertellen.

De wettelijke regeling van de verwijsindex risicojongeren is op 1 januari 2015 overgeheveld naar de Jeugdwet. De Jeugdwet verwacht dat professionals die werken met kinderen van 1 tot 23 jaar of diens ouder(s) een afweging maken om gebruik te maken van de Verwijsindex. Een professional kan de Verwijsindex gebruiken als hij betrokken is bij een jeugdige of diens ouder(s). **Vroeg signalering** staat voorop.

Professionals vanuit onderstaande domeinen zijn door de jeugdwet aangewezen om hun betrokkenheid te tonen door een signaal af te geven in de verwijsindex:

- Jeugdhulp
- Jeugdgezondheidszorg
- Gezondheidszorg
- Onderwijs
- Maatschappelijke ondersteuning
- Werk en inkomen
- Justitie

Juridisch kader

De Jeugdwet geeft professionals het recht om jongeren in de Verwijsindex te signaleren. Dit mag de professional doen zonder toestemming en zelfs zo nodig met doorbreking van het beroepsgeheim. In de wet is bewust een **meldrecht** en geen meldplicht voor de Verwijsindex beschreven. Dit betekent dat het geen verplichting is om een signaal af te geven. Wat wel verplicht is, is het maken van een afweging.

Professionals hebben wettelijk het recht om een jeugdige zonder toestemming te signaleren in de Verwijsindex. Professionals dienen zich echter wel te houden aan de **informatieplicht**. Zij moeten ouders (van jeugdigen tot 16 jaar) en jeugdigen (vanaf 12 jaar) informeren op het moment dat ze een signaal gaan afgeven. Wanneer het in alle redelijkheid niet mogelijk is om ouders en/of jeugdige te informeren, of het in het belang van de jeugdige niet wenselijk is, dan kan dit uitgesteld worden naar een later tijdstip. Dit moet dan wel gemotiveerd en gedocumenteerd worden in het cliëntdossier van de professional.

De werking van verwijsindex

Omdat professionals vanuit de verschillende domeinen gebruik maken van de Verwijsindex, is het mogelijk om **domein overstijgend** samen te werken.

Er wordt per regio anders gewerkt met de verwijsindex. In totaal zijn er 66 convenantregio's in Nederland, die allemaal hun eigen samenwerkingsconvenant hebben opgesteld.

Naast de landelijke verwijsindex die wettelijk is voorgeschreven, bestaan er lokale en regionale informatiesystemen. **MULTIsignaal** is de leverancier van het digitale contactsysteem in 266 Nederlandse gemeenten. MULTIsignaal levert voor de regio's Westelijke Mijnstreek, Parkstad en Maastricht Heuvelland. De aansluiting op de Landelijk Verwijsindex, zorgt voor een landelijk dekkend netwerk waardoor het voor professionals mogelijk is om in contact te komen met professionals vanbinnen en buiten de eigen gemeente of regio.

De landelijke verwijsindex moet aanvullend werken op de bestaande lokale informatiesystemen, zodat informatie niet verloren gaat bij de verhuizing van een jeugdige. Alleen de Raad voor de Kinderbescherming is bevoegd om rechtstreeks jeugdigen te registreren in de landelijke verwijsindex. Alle andere professionals (die op een lokaal of regionaal systeem zijn aangesloten) registreren in de lokale en regionale verwijsindexen.

Belangrijk is dat in de systemen **geen inhoudelijke informatie** staat opgenomen met betrekking tot de jeugdige waarover een professional zich zorgen maakt. Uit het informatiesysteem blijkt alleen welke andere hulpverlener zich ook actief met de situatie van de jeugdige bezighoudt.

MULTIsignaal

De verwijsindex verbindt de signalen die zijn afgegeven op eenzelfde jeugdige. Zo ontstaat een **cliëntmatch**.

Ook kan een signaal op een jeugdige een match vormen met een signaal dat is afgegeven op een broertje of zusje, mits ze eenzelfde ouder hebben. Dit heet **gezinsmatch.**

Ook is het mogelijk om binnen de Verwijsindex een **(gezins)procesregisseur** aan te wijzen. De regisseur is het eerste aanspreekpunt voor iedereen die met een jongere of gezin werkt, en is verantwoordelijk voor de samenhang tussen de verschillende hulpverlening. De aanwijzing van een regisseur maakt het mogelijk om op een gemakkelijke wijze daadkrachtig op te treden in de ondersteuning van jongeren en hun gezinnen.